

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

ЧУПРИНА ЮРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 330:338.24.021.8

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
КЛАСТЕРІВ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА**

Спеціальність 08.00.03 –
економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Київському національному університеті будівництва і архітектури.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Куліков Петро Мусійович
Київський національний університет
будівництва і архітектури (м. Київ)
ректор

Офіційні опоненти: докторка економічних наук, професорка
Диха Марія Василівна
Хмельницький національний університет
(м. Хмельницький)
професорка кафедри економіки підприємства і
підприємництва

докторка економічних наук, професорка
Жарінова Алла Георгіївна
Державна науково-технічна бібліотека України
(м. Київ)
в.о. директорки

докторка економічних наук, професорка
Колісник Галина Миколаївна
Ужгородський національний університет
(м. Ужгород)
професорка кафедри обліку та аудиту

Захист відбудеться «26» грудня 2019 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.889.01 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий «25» листопада 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. В. Штань

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Роки економічних перетворень, зумовлених зміною соціально-політичних орієнтирів держави, стали для України періодом інтенсивного пошуку оптимальних методів використання й реалізації такого інструменту розв'язання загальнодержавних проблем у різних сферах суспільного життя як державні цільові програми. І хоча в Україні кількісний вектор державного програмування змінено на доброякісний, сучасний стан більшості програм характеризується низьким рівнем їх реалізації. Головним чинником такої ситуації є неналежне фінансове забезпечення програмних завдань і заходів, що зумовлено, зокрема, загальним спадом економіки країни, послабленням інтересу національних й іноземних інвесторів до найменш привабливих секторів української економіки (соціальної, культурної, освітньо-наукової та ін.), нерівномірністю фінансування різних програм протягом усього строку їх виконання та ін. За таких умов основними джерелами фінансування державних цільових програм залишаються державні кошти. Водночас їх обмеженість і нестабільність, у супроводі з випадками необґрунтованого розроблення, прийняття й скасування державних програмних актів, а також нераціонального та нецільового розподілу державних коштів на їх виконання, вимагає наразі перегляду з метою вдосконалення правової основи та самого процесу виділення державних асигнувань на покриття програмних видатків.

В таких умовах чи не єдиним продуктивним економічним механізмом інвестування та реалізації масштабних державних цільових програм лишається державно-приватне партнерство (ДПП), законодавчо нормативні засади якого визначено Законом України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-V від 1 липня 2010 р. (із змінами в поточній редакції) Провідними перевагами застосування ДПП для потреб цільових програм є: суттєва мінімізація загальної потреби в обсягах державного інвестування; реструктуризація змісту ризиків щодо ходу підготовки та впровадження проектів, інтегрованих в єдину державну інвестиційну цільову програму (ДЦП); раціоналізація відповідальності за підсумкові функціонально-технічні та економічні характеристики об'єктів з складу ДЦП.

Конкурентоспроможним організаційно-управлінським середовищем та дієвою структурою реалізацій в Україні масштабних цільових програм виступають вертикально інтегровані структури моно- та міжгалузеві територіальні кластери. Такі угруповання слід вважати перспективним інструментом забезпечення розвитку територіального індустріально-соціально-економічного комплексу. Однак сьогодні питання створення міжгалузевих територіальних кластерів (МТК) як засобу втілення ДЦП практично не мають відповідного теоретико-методологічного та прикладного обґрунтування. Питаннями розробки та впровадження програм державної підтримки розвитку окремих регіонів та галузей займалися такі вчені, як: В. Геєць, В. Горбатов, М. Диха, М. Долішній, Я. Жаліло, М. Кизим, І. Кукса, Т. Клебанова, О. Раєвнева, О. Тищенко, М. Чумаченко, локальних програм розвитку – Я. Варда, В. Клосовські; питання державного регулювання регіональним розвитком та

механізмів державного управління інвестиціями в регіональний розвиток досліджено в працях А. Ахламова, Т. Безверхнюк, І. Дегтярьової, А. Жарінової, М. Іжі, В. Керецмана, Г. Колісник, П. Кулікова, В. Мартиненка, М. Миколайчука, С. Романюка, В. Реута, В. Чужикова, а стосовно розвитку цільових територіальних проєктів та програм в контексті загальноекономічних проблем – окремі аспекти цієї проблематики отримали висвітлення в працях таких вчених як В. Базилевич, З. Варналій, Н. Гражевська, М. Єрмошенко, С. Єрохін, Т. Затонацька, А. Ігнатюк, В. Матвійчук, В. Осецький, А. Старостіна, В. Черняк, В. Шевчук, І. Штулер та ін.

Узгодження положень національних програм економічного розвитку, в тому числі тих, які безпосередньо спрямовано на регулювання будівельно-інвестиційною галуззю – разом із місцевими економічними інтересами, дозволить більш раціонально використовувати фінансово-економічний, виробничий та управлінський потенціал територій, розподіляти бюджетні кошти та виконувати завдання цільових державних проєктів на рівні окремих адміністративно-територіальних одиниць. Цьому заважає неоднозначність тлумачення нормативно-правових документів чи, з іншої сторони, їх однобічність, ухвалення суперечливих заходів з практичної реалізації основних положень цих документів.

Інноваційним шляхом поліпшення стану будівельної галузі та поживлення інвестиційної діяльності вважається реалізація комплексних проєктів та цільових інвестиційних програм через адміністративно-управлінський формат територіального кластеру, з використанням інституційних та економічних механізмів державно-приватного партнерства.

Кластер як сучасне економічне, адміністративно-управлінське, виробниче та маркетингове утворення забезпечує (як засвідчує досвід країн Європи, США, Південно-Східної та Східної Азії) цілу низку переваг:

- для влади (регіонального чи муніципального рівня) - це просування регіону та підвищення його інвестиційної привабливості, економічне зростання і глобалізація регіону, збільшення надходжень до бюджету, збільшення кількості робочих місць;

- для підприємств – це збільшення прибутковості і обороту; пошук нових можливостей; нові клієнти; вхід у нові проєкти; більше особистих контактів; швидші інформаційні потоки; ефективніша співпраця з державними установами; зв'язки з громадськістю та маркетингові можливості; залучення нових співробітників та більш кваліфікованих працівників;

- для освіти і науки - це поява нових дослідницько-наукових платформ і формату спілкування й наступної інтеграції (в т.ч. віртуальної) для комерційних і некомерційних комунікацій, а також взаємного науково-інформаційного збагачення: для студентського обміну та наступних нових кар'єрних перспектив, створення попиту на нові спеціальності;

- для споживачів (клієнтів) - переваги, вочевидь зрозумілі – це, насамперед чергу, нова, більш раціоналізована, спроможність доступу до певного спектру відповідних послуг чи товарів.

Відповідна потреба вирішення низки проблем щодо започаткування, науково-методологічного та прикладного обґрунтування територіального кластеру як шляху реалізації комплексу територіальних інвестиційних проєктів в

складі державних інвестиційних цільових програм - зумовила актуальність вибору теми наукового дослідження, мети, об'єкту та предмету дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати теоретичних та прикладних досліджень, що проводилися автором, висвітлено у низці наукових проєктів Інституту проблем ринку та економіко-аналітичних досліджень НАН України, де здобувач був виконавцем відповідних розділів за наступними темами науково-дослідних робіт: «Методологія управління бюджетними програмами на основі ключових індикаторів успіху» (№ державної реєстрації 0110U005994), в якій автором виконано аналіз сучасного стану та напрямів вдосконалення економічного механізму та оновлення фондів відновлення національної економіки через реалізацію низки проєктів в складі державних цільових інвестиційних програм; «Візуалізація аналітичної інформації в сфері управління державними фінансами» (№ державної реєстрації 0110U005992), в якій автором розроблено моделі стратегічного управління, як інструменту здійснення державної соціальної і економічної політики України; «Економічний механізм управління бізнес-процесами розвитку будівельних підприємств» (№ державної реєстрації 0110U00518), в межах якої автором обґрунтовано операційну технологію упорядкування проєктів до складу ДПП, досліджено напрямки реструктуризації та формування умов поступального розвитку державно-приватного партнерства у складі державних інвестиційних цільових програм.

Прикладні результати даного дослідження було залучено до підготовки та впровадження: програми інвестиційного розвитку Полтавської області (2014-2018рр.) та будівельно-інвестиційної програми локальних територіальних реновацій (2013-2019 рр.), яка реалізовувалась благодійною організацією «Інститут місцевого розвитку». Для цих потреб залучено розроблений автором методичний інструментарій та комплекс прикладних програм щодо стратегічного планування та аналізу результатів обласних інвестиційно-територіальних цільових програм.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є запровадження методологічної платформи обґрунтування реалізації національних стратегічних пріоритетів економічного оновлення через державну підтримку цільових програм, що реалізуються як масштабні проєкти через територіальні кластери на ґрунті державно-приватного партнерства.

Досягнення мети дослідження забезпечено постановкою та успішним вирішенням завдань дослідження наступного переліку та змісту:

- розкрити методологічний потенціал сучасної парадигми інституційно-еволюційного розвитку механізму ДПП, виявити продуктивні шляхи поживлення інвестиційної діяльності через дієві механізми підготовки та реалізації ДЦП;
- узагальнити зміст категорії «державно-приватне партнерство» як з позицій альтернативних механізмів реалізації вітчизняних ДЦП, так і стосовно міжнародного досвіду застосування форм і моделей ДПП;
- в контексті стану державної регуляторної політики опрацювати концептуальні переваги залучення міжгалузевого територіального кластеру як специфічного типу інтеграційних структур за участю держави;

- опрацювати загальнометодологічні засади здійснення регуляторної політики держави у форматі ДПП;
- виявити науково-методологічні та прикладні передумови підготовки та втілення ДЦП на базі ДПП через міжгалузеві територіальні кластери (МТК) як специфічну агреговану структуру концесійного типу;
- адаптувати авторське бачення категорії «потенціал агрегованої структури» до функціонально-економічного змісту МТК як провідного суб'єкту реалізації мультипроектних цільових програм на ґрунті ДПП;
- сформулювати наукові засади управління МТК та найбільш продуктивні форми економічних взаємовідносин між інституційними агентами МТК;
- запровадити нову систему оціночних індикаторів ДЦП, відповідну організаційно-економічній сутності МТК;
- розробити методико-прикладні рекомендації формування та адміністрування територіальними кластерами, з врахуванням системної взаємодії партнерів-стейкхолдерів в їх складі;
- інтегрувати теоретико-методологічні та методичні результати дослідження в науково-прикладній інструментарій регулювання територіальними кластерами для реалізації державних цільових програм на основі ДПП.

Об'єктом дослідження визначено сукупність економічних відносин, які функціонують в процесі організації територіальних кластерів з метою реалізації державних інвестиційних цільових програм.

Предмет дослідження є науково-методологічні засади та інструментарій функціонування міжгалузевих територіальних кластерів як альтернативного механізму реалізації державних інвестиційних цільових програм в реальному секторі економіки у форматі державно-приватного партнерства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: *структурно-порівняльний аналіз* – з метою уточнення категоріального апарату; *історико-логічний аналіз* – для виявлення основних суперечностей становлення сучасної моделі світогосподарських відносин під впливом процесів глобалізації та регіоналізації; *монографічний аналіз* – для удосконалення періодизації розвитку світової будівельної галузі; *метод статистичного аналізу* – для дослідження стану будівельної галузі світу, України, окремих регіонів; *графічний метод* – для представлення структурних диспропорцій у розвитку будівництва в Україні, а також розробки організаційної структури аналітичного інформаційно-інвестиційного центру адміністрування ДЦП; *метод експертного оцінювання* – для виявлення ключових чинників успіху та головних перешкод розбудови будівельної інфраструктури у форматі територіальних кластерів; *метод аналізу ієрархій Т. Саати* – для визначення стратегічних домінант розвитку інвестиційно-будівельної сфери в Київській області; *кластерний аналіз* – використано для потреб оцінювання соціально-економічного впливу діяльності будівельних кластерів як специфічних механізмів реалізації державних цільових програм інвестування та будівництва через механізм та формат територіального кластеру; *аналіз та синтез* – з метою визначення потоків даних в структурі інвестиційної карти Київської області.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених з різних питань розвитку економіки і управління, зокрема будівельною галуззю. Враховано положення законодавчо-нормативної бази України, а саме Законів України: «Про державно-приватне партнерство», «Про інноваційну діяльність», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», ст. 120 та 127 Господарського кодексу України, Концепції створення кластерів в Україні, Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки.

Джерелами інформації для статистичного аналізу слугували дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Київській області, Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, Порядок підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проєктів економічного і соціального розвитку України.

Наукова новизна одержаних результатів визначається розробкою нового наукового напрямку в економіці та управлінні національним господарством, пов'язаного з обґрунтуванням діяльності міжгалузевих територіальних кластерів як інноваційного механізму реалізації державних інвестиційних цільових програм у форматі ДПП та як інтеграційних адміністративно-управлінських об'єднань нового типу. Основними положеннями, що отримані автором особисто у даній дисертаційній роботі та виносяться на захист, є такі:

вперше:

- обґрунтовано загальнометодологічні засади впровадження державних цільових програм через економіко-управлінський механізм міжгалузевих територіальних кластерів. Розроблена в роботі модель МТК – у вигляді альтернативного формату державного регулювання цільовими програмами - забезпечує можливість формування надійного економічного простору та системи адміністрування у періоді реалізації ДЦП та ідентифікування ключових зон вразливості таких систем з позиції стійкості, а саме: балансування інтересів системи адміністрування ДЦП загалом та її елементів, врахування основних напрямків управлінських процесів на підприємстві, орієнтація на кінцевого користувача, процесно-орієнтоване адміністрування, інтегрованість з інформаційними технологіями, раціональне співвідношення економічних та соціальних інструментів управління у системах адміністрування. Єдність загальних і специфічних принципів забезпечує цілісність впливу керівної підсистеми (ДЦП) на керовану (МТК) та є важливою передумовою забезпечення ефективності процесів адміністрування;

- до специфіки територіального кластеру адаптовано сутнісно-змістовні характеристики та особливості генезису категорії «ДПП». З використанням запроваджених в роботі теоретико-методологічного базису доведено стратегічні переваги територіального кластеру як особливого різновиду організаційно-економічної структури реалізації цільових програм та специфічної мультифункціональної системи, яка відповідає базису європейської концепції «розумного регулювання» та ґрунтується на раціональному виборі регуляторних

заходів і органічному поєднанні механізмів державного регулювання, адміністративно-територіального та галузевого управління, місцевого самоврядування. Сформований підхід дозволив поглибити змістовне тлумачення поняття ДПП за інформаційним аспектом як комплексної характеристики, щодо ефективної координації дій інституційних учасників міжгалузевого територіального кластеру протягом життєвого циклу ДЦП задля отримання інтегрального мультиплікативного ефекту, що включає: прогнозування локальних фінансово-економічних результатів по окремих стадіях реалізації ДЦП з встановленням прямого зв'язку (на основі нових аналітичних індикаторів) між ресурсним забезпеченням, економічним зростанням, сприятливою екологією й соціальною стабільністю, акумуляцією фінансових ресурсів, засобів державного регулювання;

- розроблено прикладний інструментарій регулювання територіальними кластерами для реалізації державних цільових програм на основі ДПП. Інструментарій надає науково-прикладне обґрунтування синергетичної ефективності МТК як макро-, соціо-, техно- економічної системи та специфічного інвестиційного угруповання з підготовки та втілення ДЦП в будівельному секторі економіки. В складі такого обґрунтування виокремлено мотиваційні та ресурсні детермінанти формування нової структури територіального кластеру на платформі ДПП. Разом з іншими ознаками типології (зміст, просторово-часова ознака, особливості формування, рівень цілісності, централізованість, рівень складності, тип зв'язків, характер розвитку) створюються передумови для більш обґрунтованого вибору систем адміністрування циклом ДЦП залежно від встановлених цілей (комерційного/некомерційного призначення) та наявного ресурсного забезпечення;

удосконалено:

- методологічні та методичні підходи до механізмів ініціації, підготовки та впровадження державних цільових програм, через економіко-управлінський формат міжгалузевого територіального кластеру як ініціатора реалізації цільових програм на засадах ДПП - у контексті досягнення стратегічних пріоритетів оновлення національної економіки та поліпшення системи державного регулювання складними господарськими системами;

- методико-аналітичний інструментарій забезпечення пріоритетів державного інвестування при реалізації цільових програм та проєктів ДПП. В рамках такого удосконалення розроблено концепцію організації МТК з метою реалізації ДЦП, реалізовано технологію процесно-структурованого управління підприємством в складі територіального кластеру (адаптивна методика оцінювання та розподілу ризиків ДПП-проєкту), модель «МТК-ДПП-ДЦП» як інструмент обґрунтованого вияву інвестиційних пріоритетів держави як ініціатора реалізації цільових інвестиційних програм на засадах ДПП. Науково-прикладна компонента багаторівневого прогнозування розвитку господарського комплексу, представленого у форматі міжгалузевого територіального кластеру;

- методологічні засади застосування теорії та прикладних алгоритмів процесно-структурованого управління господарськими системами в складі територіального кластеру. При формуванні методології та прикладного базису

функціонування такого кластеру враховано: галузеву специфіку будівництва як функціонально-продуктову основу ДЦП; поведінку та умови організації взаємодії партнерів у процесах функціонування територіального кластеру; особливості оцінювання та розподілу ризиків між інституціональними учасниками (державою і приватним сектором) проєктів як складовою цільових програм;

- уявлення щодо економічного підґрунтя реалізації ДЦП через оновлені механізми ДПП: - реалізовано через оновлення: бізнес-технології управління агрегованим конвергентним потенціалом міжгалузевого територіального кластеру та стейкхолдерську модель територіального кластеру в реальному секторі економіки, що дає підстави формування ефективної економічної, маркетингової та соціально-орієнтованої стратегії розвитку територіальних угруповань при впровадженні інвестиційних проєктів в складі ДЦП;

- методичну та алгоритмічну основу багаторівневого прогнозування розвитку національного господарського комплексу через ДЦП, у форматі МТК. Це дає належні формалізовані та достовірні підстави систематизувати вплив масштабних інвестиційних проєктів на розвиток господарських систем представлених в економіко-управлінському форматі МТК.

дістали подальшого розвитку:

- сучасна парадигма інституційно-еволюційного розвитку, базові принципи функціонування та диференціація типології організаційно-економічних форм ДПП як механізму реалізації цільових програм;

- теоретико-методичні підходи щодо оцінювання та вибору мотиваційних та ресурсних доміант формування МТК, як нової структури територіального кластеру на платформі ДПП, що було використано як передумова започаткування спеціальної інтеграційної структури для підготовки та втілення ДЦП;

- ідеологія формування та підходи до ідентифікації сутності агрегованого потенціалу, що реалізовано в методиці та процедурі інституціонального регламентування розвитку агрегованого потенціалу територіальних кластерів як дієвого механізму активізації інвестиційної діяльності та реалізації ДЦП: враховано вплив глобалізаційних та інтеграційних коопераційних процесів на трансформаційну реконфігурацію потенціалу міжгалузевого територіального кластеру;

- механізми формування і розвитку систем кластеризації через модернізований формат впровадження ДЦП у будівництві та суміжних галузях національної економіки з позицій вартісно-орієнтованого, системного, процесного та функціонально-структурного підходів, з врахуванням нових індикаторів та діагностичних систем щодо диференціації та оцінювання ризиків учасників та середовища реалізації ДЦП, що через раціональну архітектуру угруповання МТК, його зручний адміністративно-управлінський та економічний формат усуватиме провідні загрози цілісному циклу «ініціація-підготовка-будівництво-впровадження» по всіх господарських складових ДЦП.

Практичне значення одержаних результатів. Основні висновки та пропозиції, що містяться в дисертаційній роботі можуть бути використані в діяльності державних органів влади, які здійснюють регулювання цільовими

інвестиційними територіальними програмами та проектами, органів місцевого самоврядування; у процесі розробки нормативно-правових актів, а також підприємницькими структурами; в навчальному процесі; науково-дослідними установами.

Результати наукового дослідження, що мають прикладний характер доведено позитивними підсумками впровадження результатів роботи в процес підготовки та реалізації низки проектів в складі ДЦП на засадах ДПП, що знайшли своє застосування в діяльності:

- Верховної Ради України, а саме Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин (довідка 04-11/16-74 від 15.04.2019р.) – впроваджено теоретичні підходи та практичні рекомендації щодо напрямку та змісту модернізації механізмів державної фінансової політики інституційних ланок аграрного сектору Сумської області в умовах проведення реформ децентралізації.

- Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства – відділу житлово-комунального господарства (довідка №16-19/2 від 19.05.2018р.) – впроваджено компоненти методології та прикладні модулі комплексу програм, які сумісно використано для обґрунтування економічних характеристик інвестиційно-будівельного циклу «Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2012-2020 роки.

- Полтавської обласної державної адміністрації – департамент економічного розвитку і торгівлі (довідка №117-36/ від 15.09.2017 р.) – використано програмний комплекс для складання кошторисної документації ДПП-проектів та сукупного бюджету цільової програми.

- Солом'янської районної в м.Києві державної адміністрації (довідка №331-а/12-03 від 07.05.2017р.) – впроваджено програмні модулі діагностування та протидії відхиленням в проектах, що інтегровані в програму інвестування та будівництва мікрорайону «ЖК Перлина»

- Конотопської міської ради – Виконавчий комітет управління економіки (довідка №266-б від 19.02.2018 р) – обґрунтовано раціональний для місцевих умов економіко-організаційний формат моделі BOOT (« build,own, operate end transfer») для проекту «U-LEAD», що реалізується на ґрунті ДПП за ініціативою та провідною участю Конотопської держадміністрації;

- ТОВ «Марстон-груп» (довідка №02251/0/2-18 від 08.11.2018 р.) – впроваджено мультикомпонентну структуру МТ-кластеру, до якого входить дана компанія; подано прогноз результатів участі стейкхолдера в агрегованому потенціалі МТК та його фінансовий результат;

- ПАТ «Архітектурно-будівельні новації» (довідка №884/Л2-11 від 17.10.2018 р.), при формуванні організаційної структури управління БК «Поділля» (довідка №2652 від 27.11.2018 р.) – впроваджено варіанти організаційної структури управління, в. т.ч. рішення з організації координаційної ради, інституційного та середнього рівня.

- для науково-практичного обґрунтування державної інвестиційної цільової програми та подальшого управління ДПП (довідка Інституту місцевого

розвитку №12/07-618 від 15.01.2019 р.) – впроваджено методику інструментального забезпечення методології створення адаптивних кластерів енергоефективності архітектурно-будівельної галузі

Результати роботи, насамперед, комплекс прикладних програм та рішення щодо організаційної структури управління МТК, є відповіддю на потребу перегляду економічних механізмів підготовки інвестування та управління будівництвом на засадах ДПП. Одержані результати відображають процес інтенсивної внутрішньої структурної перебудови територіальних підприємств в напрямі організації проектно-орієнтованих структур, в умовах інтеграції організацій-учасників до складу МТК. Результати роботи сприятимуть якісному оновленню підприємств підрядного будівництва, системному поліпшенню ритмічності будівництва та готовності збудованих об'єктів до введення в експлуатацію.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому викладено авторський підхід до формування науково-обґрунтованої державної інвестиційної політики національної економіки. Визначені та обґрунтовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції є особистим внеском здобувача. Наукові ідеї, рекомендації та висновки, що виносяться на захист, є самостійним доробком автора, представленим у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистих наукових пошуків. Внесок автора у колективних наукових роботах конкретизований у списку публікацій. Матеріали та висновки кандидатської дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідались й отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: XV міжнародна науково-практична конференція 2019 (07-15 лютого 2019р., м.Пшемисль); «Ефективні технології в будівництві» (4-8 березня 2019 р., м. Київ); «Ефективні технології в будівництві» (28-29 березня 2018 р., м. Київ); «БудМайстерКлас: економіка, організація, менеджмент» (10-12 квітня 2016 р., м. Київ); «Інноваційний розвиток підприємств у процесі формування економіки інтелектуального капіталу» (3-4 листопада 2017 р., м. Київ); «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (03-06 листопада 2015 р., м. Київ); «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (15-16 листопада 2017 р., м. Київ); «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (09-11 листопада 2016 р., м. Київ); «Наука і інновації 2018» (07-15 жовтня 2018р., м. Пшемисль); «Modern scientific potential –2019», (28.02-07.03.2019р., Sheffield); «Освіта та наука на 21 століття - 2018» (5-22 жовтня 2018р., м.Софія); Наукова конференція молодих вчених, аспірантів і студентів КНУБА (12-14 листопада 2013 р., м. Київ); International scientific-practical conference of young scientists «Build master class» (28.11-01.12.2017р., Kyiv); «Будівельне право: проблеми теорії і практики» (06 грудня 2018 року,

м. Київ); International scientific-practical conference of young scientists «Build master class» (28.11-30.12.2018 р., Kyiv).

Публікації. Основні положення, висновки й результати дисертації знайшли відображення у 42 науковій праці, з яких: 1 – одноосібна монографія, 2 – колективних монографії, 23 – статті у наукових фахових виданнях України та зарубіжних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз та 16 – публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і семінарів. Загальний обсяг опублікованих праць становить 27,4 д.а.

Структура та осяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 468 сторінок, з них основний текст – 403 сторінок. Дисертація містить 49 таблиць, 67 рисунків та 14 додатків. Список використаних джерел нараховує 332 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі подана загальна характеристика роботи - визначено предмет, об'єкт, мету і задачі дослідження, охарактеризована наукова новизна, теоретична і практична цінність роботи, висвітлено результати апробації результатів дослідження та рівень їх відображення в друкованих працях, наведена інформація про структуру роботи.

У першому розділі **«Дослідження еволюції змісту категорії державно-приватне партнерство як специфічного механізму реалізації державних цільових програм»** – розкрито сутність та зміст вихідних категоріальних понять «партнерство» та «ДПП» з використанням теорій інституціоналізму та стратегічного управління в контексті формування організаційно-економічного механізму ДПП при реалізації будівельно-інвестиційних проєктів; на основі аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду форм (моделей) організації ДПП деталізовано існуючі технології в рамках процесно-орієнтованого менеджменту підприємств. Проведено аналіз розвитку ДПП як механізму активізації інвестиційної діяльності та конкурентних переваг підприємств будівельної галузі та виявлено їх інтеграційне підґрунтя; означено зміну змісту організаційного розвитку підприємств в інтеграційних умовах економіки інформаційного суспільства.

Теоретико-методичним підсумком досліджень, відображених в першому розділі роботи, стала системна інтеграція уявлень про зміст, можливості та діапазон інструментарію ДПП як механізму інвестування, підготовки та впровадження будівельних проєктів соціального, промислового та комерційного призначення. Отже, вивчення досвіду реалізації проєктів державно-приватного партнерства (рис.1.) показало, що для кластеризації в Україні доцільно розробити стратегію розвитку кластерів на рівні держави, докласти багато зусиль до популяризації кластерної концепції для покращення концептуальних економічних та методологічних знань про кластери.

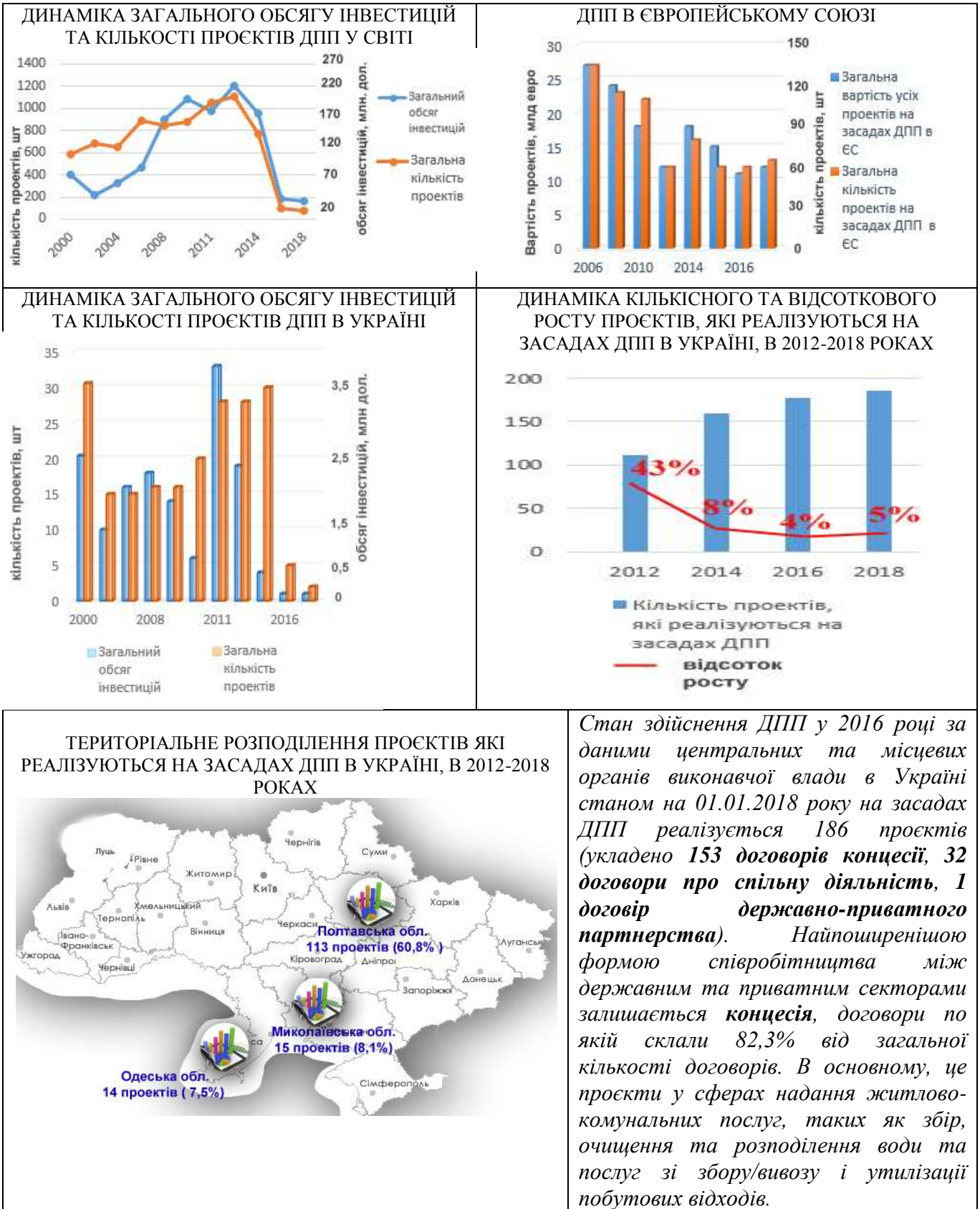

Рис.1. Особливості застосування та аналіз стану здійснення ДПП в Україні та світі

Джерело: систематизовано автором.

Доведена в першому розділі роботи актуалізація досліджень дала обґрунтовані підстави для прийнятих в другому розділі «**Загально-методологічні**

та змістовно онтологічні засади здійснення регуляторної політики держави у форматі ДПП як інтеграційного утворення» наукової гіпотези роботи. Основні тези цієї гіпотези наступні.

Реалізація проєктів будівництва і модернізації інфраструктурних галузей вітчизняної економіки та реалізація інших важливих, але капіталоемних, проєктів потребує залучення приватних, в т.ч. іноземних, інвестицій. Економічно доцільним для держави шляхом залучення зазначених інвестицій є механізм державно-приватного партнерства, а продуктивним форматом такого втілення є територіальний міжгалузевий або будівельний кластер як новий тип адміністративно-управлінського та виробничо-економічного угруповання.

1. Проблема функціонування потенціалу територіального кластеру в середовищі реалізації державних цільових інвестиційних програм (ДІЦП) за змістовним наповненням зводиться до пошуку оптимальної межі між необхідністю залучити ресурси середовища та ймовірними наслідками – ризиками отримання втрат від надмірної відкритості за зміни економічної кон'юнктури.

2. Визначення місця і рівень розвитку кластерів серед підприємницьких структур України і в зарубіжних країнах, визначається економічна доцільність формування та розвитку кластерів на території України, аналізуються методи оцінки ефективності функціонування кластера.

3. Ініціація державою ДПП на законодавчому рівні не знайшла належного відгуку серед приватних інвесторів. Інтереси приватних інвесторів щодо ДПП спрямовані переважно на реалізацію традиційно концесійного типу ДПП у видобувних галузях або в масштабних інфраструктурних проєктах (морські порти, аеропорти тощо), що інвестуються державою. Проте розвиток ДПП практично загальмований щодо важливих соціальних проєктів, що не можуть бути проінвестовані державою, але потребують вирішення.

В якості інноваційного організаційно-структурного механізму суттєвого оновлення ДПП слід позиціонувати організацію принципово нового типу – міжгалузевого територіального кластеру (МТК) як специфічного угруповання реалізації ДІЦП та відповідного інвестиційних потоків, гальмується відсутністю дієвих організаційно-структурних механізмів, в яких галузеві макро-інтереси держави мають належно узгоджуватись з економічною мотивацією приватних інвесторів як учасників реалізації проєкту на засадах ДПП (концесіонерів).

У даному контексті ДПП варто представляти як інституціональний й організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних пріоритетно-значущих проєктів у широкому спектрі сфер діяльності – від розвитку стратегічних галузей економіки до надання економічних послуг у масштабах всієї країни або її окремих територій, так й як особливу інноваційну форму відносин між державним і приватно-підприємницьким секторами на принципах взаємної конвергенції та консолідації спільних зусиль.

Слід зазначити, що у часовому континумі потенціал, як динамічна категорія, що виражає результат у майбутньому, почергово набуває ознак і ресурсів (минуле), і резервів (поточне). Проте, що стосується категорії «відтворюючий потенціал», то, нашу думку, її зміст слід було б виражати з позицій досягнення

сталого розвитку (майбутнє), відповідно, до головних елементів відтворюючого потенціалу слід відносити систему факторів, здатних спрямувати наявні ресурси та резерви у напрямку реалізації поставленої стратегічної цілі (рис. 2.).

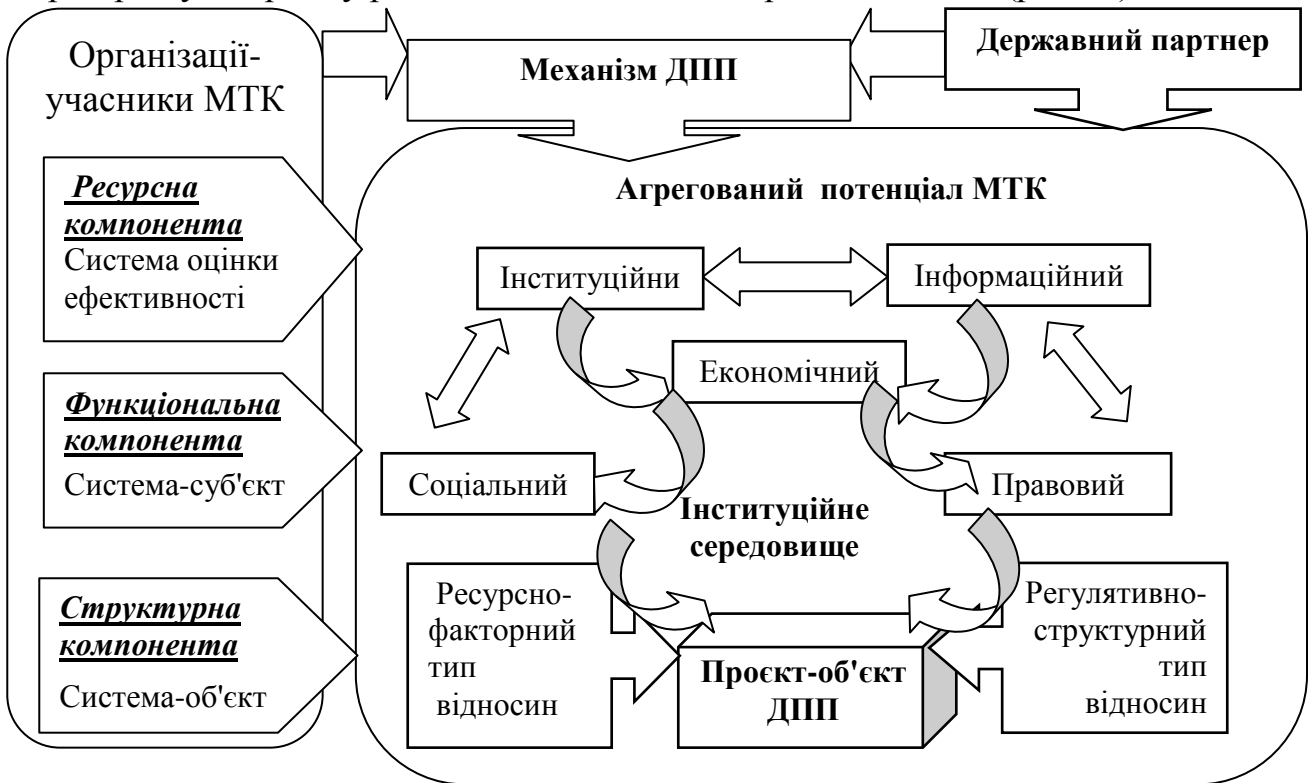

Рис. 2. Складові агрегованого потенціалу, інтегрованого учасниками цільових програм, що реалізуються на ґрунті ДПП

Джерело: складено автором.

В запропонованій структурі відтворення потенціалу, по-перше, розгалужені види потенціалів за праксеологічним (діяльнісним) аспектом, адже проблеми сталого розвитку в самому підприємстві, а не поза ним. Вважаємо такий підхід актуальним, оскільки невпинне загострення основного протиріччя економіки, в тому числі між потребами і ресурсами, між діяльнісними і ентропійними процесами, вимагає розмежування видів потенціалів, виходячи з так званої «граматики дій», націленої на досягнення не тільки сучасних і майбутніх вузькогалузевих (на мезо- рівні), в тому числі приватних інтересів і потреб (на мікро- рівні), а й глобальних, в тому числі процесу відтворення (на макро- рівні) національної економіки загалом.

По-друге, в запропонованій класифікації чітко розмежовані можливості, якими оперує підприємство (учасник реалізації проектів в складі цільових програм) і державний партнер (ресурсний тип), фактори, за допомогою яких використовуються дані можливості (факторний тип) і результати, що, з одного боку, є наслідком раціональної (праксеологічної) детермінанти підприємства, а з іншого, - формують кращі можливості для наступного відтворюючого циклу спільного (агрегованого) потенціалу (результуючий тип).

Новим структурним елементом забезпечення просторового розвитку територій в глобалізованій економіці мають стати кластери як основа мережевої організації території, функціонування яких сприятиме підвищенню

конкурентоспроможності регіонів і країни у цілому, впровадженню інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

У відповідності із опрацьованою в другому розділі концептуально-методологічною платформою, в третьому розділі роботи **«Моделювання основних компонент організаційних форм та структур ДПП як специфічних інвестиційних угруповань з підготовки та втілення державних цільових програм в реальному секторі економіки»** викладено передумови започаткування структури нового типу – МТК, серед яких провідними є:

- суттєва модернізація механізмів ДПП на основі концесії для інвестування та організації циклу таких програм. Обґрунтовано, що в основу такої модернізації слід покласти:

- мінімізація державної частки інвестування, що забезпечить орієнтацію приватних «інвесторів-концедентів» від державного бюджету - на відповідальне управління агрегованими інвестиційними коштами та спрямування агрегованого потенціалу учасників ДПП на додержання графіку будівництва, бюджету проекту та функціонально-експлуатаційних якостей об'єкту будівництва;

- перенесення центру ваги з бюджетного фінансування будівництва об'єктів виробничої сфери на приватне та сумісне фінансування, через ДПП, зростання питомої ваги змішаного фінансування інвестиційних проектів;

- потреба поліпшення відтворювальної структури капіталовкладень, підвищення питомої ваги витрат на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств за рахунок зменшення питомої ваги нового будівництва у виробничій сфері;

- вдосконалення технічної та технологічної структури капіталовкладень, зміна галузевої структури інвестицій на користь галузей по виробництву предметів споживання;

- обов'язкова конкурсна основа для фінансування об'єктів, що будуються за участю державних коштів;

- пов'язана з розвитком комерційного житлового будівництва потреба достовірної оцінки фінансової надійності та платоспроможності інвестора, конкурентоспроможності виконавців з метою протидії негативним явищам в цій сфері;

- обов'язковість моніторингу держави за ходом підготовки реалізації проекту, а не віддавати все на відкуп концесіонеру, як в традиційній концесії.

Найбільш доцільною формою економічних взаємин між учасниками інвестування слід обрати концесійну модель (Build - Own - Operate - Transfer) - «Будівництво - володіння - управління - передача».

Державна інноваційна цільова політика

КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА – МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ЦІЛЬОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ, ЩО ДОЗВОЛЯЄ СИСТЕМАТИЗУВАТИ ЇЇ СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ

Рис. 3. Кластерний підхід в синтезі різних видів державної політики для інноваційного розвитку держави.

Джерело: складено автором.

Отже, для реалізації ризику ДПП-проектів, об'єднаних в цілісну інвестиційну програму, нагальним та економічно раціональним є створення тимчасової структури нового типу «Міжгалузевий територіальний кластер» (рис. 4) як нового учасника ринку будівельних інвестицій, в якій державі в системі організації ДПП для інвестування певного інвестиційно-будівельного проекту (або комплексної інвестиційної програми) відведені наступні функції:

- ініціатора та співінвестора проекту;
- концедента майнових прав в проекті;

- с) одержувач паушальних та роялті платежів від співінвесторів (приватних інвесторів - концесіонерів);
- д) контролінг-агента за ходом виконання проекту;
- е) девелопера (розпорядника ресурсів) будівельного проекту.

Рис. 4. Ініціалізація реалізації проектів на базі ДПП як передумова започаткування структури нового типу – МТК

Джерело: складено автором.

Викладена операційна бізнес-технологія цільового управління сукупними ресурсами МТК, складена у відповідності із:

- описаними вище змістом і регламентом діяльності БК як структури реалізації ДПП-проектів;
- характером побудови МТК та прийнятою 6-рівневою стратифікацією її операційної системи;
- врахуванням системно-рефлексивного маркетингу як складової процесно-оперативного управління МТК.

Особливість представленої на рис. 5 моделі функціонування МТК полягає у відмінній від інших моделей взаємозв'язку і взаємодії між елементами кластера, яка дозволяє вирішити різноманітний спектр питань. Кластер формує новий тип відносин всередині кластера, а саме:

- єдність мети учасників кластера призводить до прагнення співробітництва.
- запропонована модель має територіально-галузеву спрямованість.
- підприємства різних галузей пов'язані між собою через єдину мету.

- у моделі кластер формується за допомогою достатньої кількості його елементів, враховані всі суміжні галузі та координаційна функція держави.

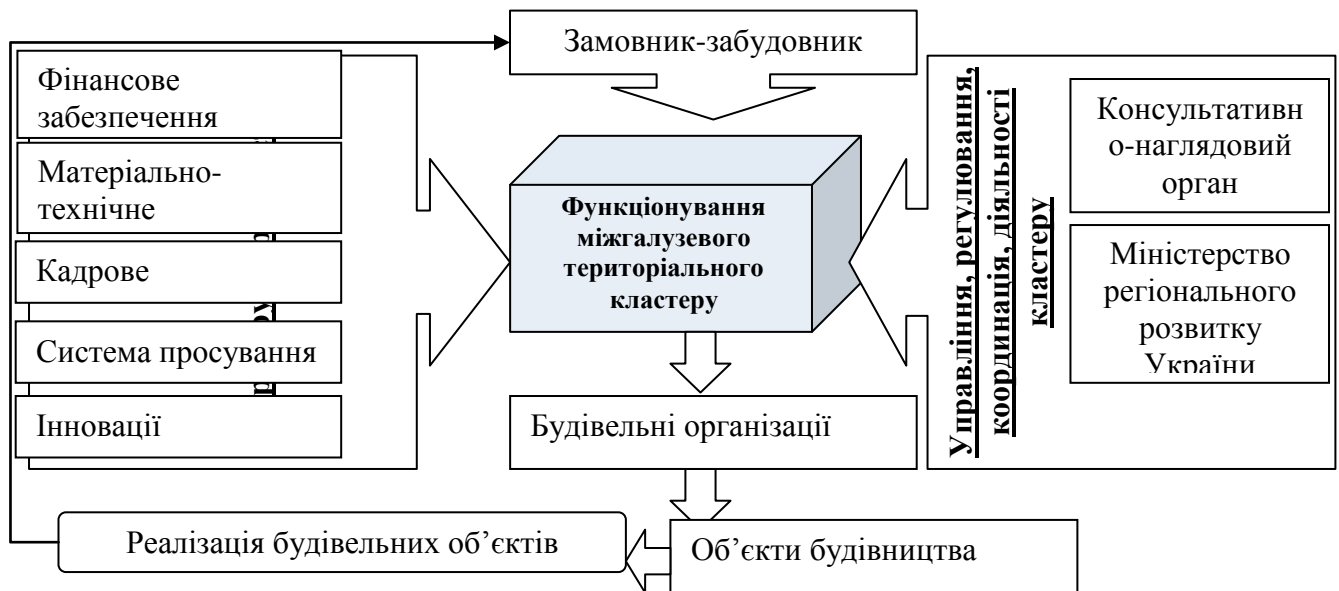

Рис. 5. Схема організації та функціонування МТК при управлінському впливі держави

Джерело: складено автором.

У моделі зумовлено формування нових сфер діяльності: соціальної (обслуговування співробітників), виробничої (тому що в кластер входять постачальники сировини), фінансово-кредитної (через обслуговуючі банки проходять всі грошові потоки) і т.д.

У структуру кластера входять державні інститути, здійснюють управлінську та координаційну функцію з метою реалізації цілей регіону, безпосередньо блок індустріальних, будівельних, енергозабезпечуючих, фінансових та соціальних організацій, що складають основу територіального кластеру, і підприємства, що виконують обслуговуючі функції - інфраструктура будівельного кластера. Фінансування кластерних програм здійснюється через бюджетні фонди. Інфраструктура і цільові ДПП-проекти фінансуються як за рахунок доходів самих підприємств, що входять в кластер, так і за рахунок державного бюджетного фінансування. Управління та координація діями організацій-учасників кластеру здійснюється Міністерством регіонального розвитку України через створений в регіоні керуючий орган (управління, регулювання, координація, моніторинг). Елементи кластера спираються на можливості один одного і взаємодіють з Консультативно-наглядовим органом (рис.6.).

Рис.6. Модернізація організаційної структури з адміністрування МТК

Джерело: складено автором.

Функції держави при формуванні та функціонуванні кластера зводяться до вирішення питань пов'язаних з подоланням бар'єрів і обмежень, що перешкоджає реалізації господарської діяльності кластеру, а також до створення інфраструктури та всіх необхідних інститутів та інших умов для ефективного розвитку і функціонування кластера як єдиної підприємницької структури. Автором здійснено вдосконалення системи індикаторів (*фрагмент подано в табл.1*), що оцінюють внесок кластеру в розвиток економіки галузі, регіону та національного господарства в цілому.

Таблиця 1.

Показники внеску кластеру в розвиток економіки (фрагмент)

Показник	Значення
E_k^1	Частка підприємств, що впровадили нові технології протягом останніх трьох років в загальній кількості суб'єктів, що входять в кластер

E_k^8	Частка підприємств, що функціонують більше 5-ти років з постійним рівнем достатньої рентабельності. (Запропоновано автором). Рівень достатньої рентабельності визначається з середнього рівня рентабельності по відповідній галузі.
E_k^9	Стійкість зайнятості. Розраховується як частка працездатного населення не змінює постійне місце роботи протягом 3-х років.
E_k^{10}	Рівень соціальної захищеності працівників підприємств кластера (запропоновано автором). Розраховується як частка чисельності працівників підприємств входять в кластер забезпечених повним соціальним пакетом. Повний соціальний пакет включає в себе добровільне медичне страхування, можливість безкоштовного отримання місць у відомчих дитячих садах, школах, санаторіях, профілакторіях та інше. Перелік може бути уточнений виходячи з особливостей специфіки кластера і регіону, де він розташовується.

Необхідність показників запропонованих автором обумовлена тим, що вони характеризують, водночас, як внесок кластеру в розвиток галузі, регіону та національного господарства в цілому, так і сукупній зворотній вплив діяльності МТК як агрегованої структури на результати економічного зростання окремих підприємств-учасників МТК та якісне поліпшення їх ресурсно-іміджевого потенціалу. Запроваджена система індикаторів також відображає економічні вигоди держави як провідного інституційного учасника, диференційовано як по окремим ДПП-проектам (1), так і в сукупності по всій цільовій програмі (2):

$$V = \sum_{i=1}^M V_i = \sum_{i=1}^M \left(\sum_{n=1}^N \frac{R_{in} - C_{in}}{(1 + d_0)^n} \right), \quad (1)$$

$$StV = \sum_{i=1}^M StV_i = \sum_{i=1}^M \left(\sum_{n=1}^N \frac{StR_{in} - StC_{in}}{(1 + d_i)^n} \right), \quad (2)$$

де

- i - порядковий номер стейкхолдера в складі МТК
- n - порядковий номер кратного періоду часу (один з рівнотривалих періодів) в складів досліджуваного циклу реалізації ДППЦ
- v_i - доходи підприємства (вартість ресурсів отриманих) від взаємин зі стейкхолдером i у період часу n ;
- C_{in} - витрати підприємства (вартість ресурсів переданих) по обслуговуванню інтересів стейкхолдера i у період часу n ;
- d_0 - ставка дисконтування;
- N - розрахункова тривалість прогностичного періоду - циклу реалізації ДППЦ
- StR_{in} - доходи стейкхолдеру;
- StC_{in} - витрати стейкхолдеру (в т.ч. вартість ресурсів, переданих стейкхолдеру) по обслуговуванню інтересів підприємства в період n ;
- d_i - ставка дисконтування (обрана по відношенню щодо стейкхолдеру).

Зміст поданих вище цільових функцій відображає спрямування діяльності МТК на максимізацію цільової вартості агрегованої структури, з врахуванням набутої МТК синергетичної конкурентоспроможності як виконавця державних цільових інвестиційних програм

Запропонований організаційно-економічний механізм управління інвестиційною діяльністю МТК на основі взаємодії учасників партнерських відносин. Модель даного механізму, представлена на рис.8.

Очікувані результати практичного застосування організаційно економічного механізму управління інвестиційною діяльністю МТК на основі взаємодії ДПП наступні:

- підвищення ефективності інвестиційної діяльності;
- забезпечення взаємної відповідальності органів державної влади та суб'єктів інвестиційної діяльності;
- впорядкування і регламентація інвестиційних процесів;
- підвищення обґрунтованості прийнятих рішень у сфері інвестиційної діяльності;
- зростання ефективності використання бюджетних коштів, так і коштів інвесторів;

- забезпечення стабільності умов діяльності суб'єктів інвестиційної діяльності;
- оптимізація термінів реалізації інвестиційних проєктів та ін.

Як основа економічно раціонального управління ДЦП структурою МТК, з використанням механізмів ДПП, - в четвертому розділі дисертації «**Структурна дефрагментація та регламентація економіко-управлінських процесів у форматі інтегрованого потенціалу МТК**» визначена економіко-організаційна система адміністрування цільовими програмами, яку здійснює МТК щодо ДЦП в рамках цілісного циклу «ініціація → легалізація → інвестування → будівництво → введення потужностей в дію → цільова прибуткова та соціально-спрямована експлуатація об'єктів на ґрунті ДПП». Для потреб системи управління ДПП-проєктами в складі ДЦП розроблено:

- ✓ альтернативи механізму управління інвестиційною діяльністю на основі ДПП в структурі МТК (одна з альтернатив подана на рис.8);
- ✓ компоненти розвитку МТК як організаційно-структурного формату та економічного середовища циклу інвестування та впровадження ДЦП (табл.2);

Таблиця 2.

Основні елементи механізму управління циклом ДЦП у форматі МТК.

Елементи механізму	Мета механізму управління
Характеристика елементів механізму	Основна мета реалізації механізму - підвищення ефективності ДПП в МТК на основі планування, організації, контролю та мотивації процесів взаємодії учасників.
Завдання механізму управління	Зростання рівня соціально-економічного розвитку території; - забезпечення економічної безпеки розвитку території; - розвиток і підвищення якості інституційного середовища, що забезпечує партнерська взаємодія; - підвищення інвестиційної привабливості МТК; - створення організаційно-економічних умов для забезпечення якості життя населення; - зростання рівня соціального партнерства учасників взаємодії МТК; - забезпечення максимальних вигод учасників ДПП в форматі МТК; - ліквідація бар'єрів розвитку взаємодії ДПП в МТК; - розвиток і підвищення стійкості системи ДПП в МТК.
Об'єкт управління	Система партнерських відносин ДПП в МТК.
Суб'єкт управління	Координаційна рада з ДПП в МТК.
Методи управління	Адміністративно-правові методи, економічні методи, соціально-психологічні методи.
Принципи управління	Виходячи із сутності поняття принципів як сукупності правил, положень, що підвищують ефективність і стійкість функціонування механізму, запропоновані наступні принципи: рівноправність, взаємовигода, колегіальність, лояльність, ефективність, синергетизм.
Ресурси управління	Для вирішення поставлених завдань потрібний комплексний ресурс, який включає нормативно-правової, інституційний, організаційно-управлінський, фінансовий, трудові ресурси.

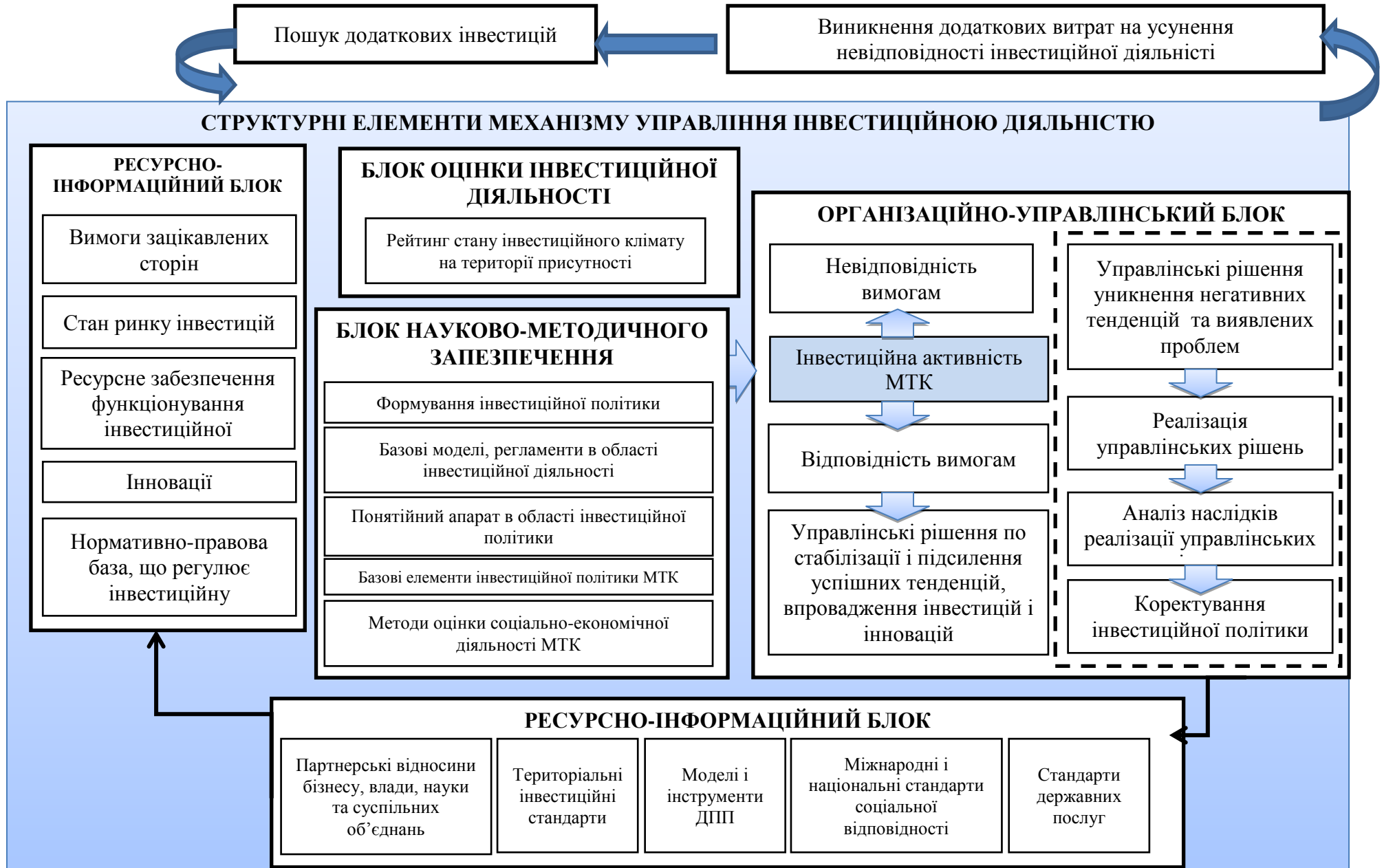

Рис. 8. Модель організаційно-економічного механізму управління інвестиційною діяльністю на основі ДПП в структурі МТК

- ✓ пропозиції з організації інституційного рівня МТК як суб'єкту реалізації цільових програм – у вигляді координаційної ради МТК;
- ✓ науково-прикладні розробки щодо розвитку партнерських відносин між агентами МТК;

В якості суб'єкта управління агрегованим потенціалом МТК виступає координаційна рада, основні параметри якого зображені на рис.9.

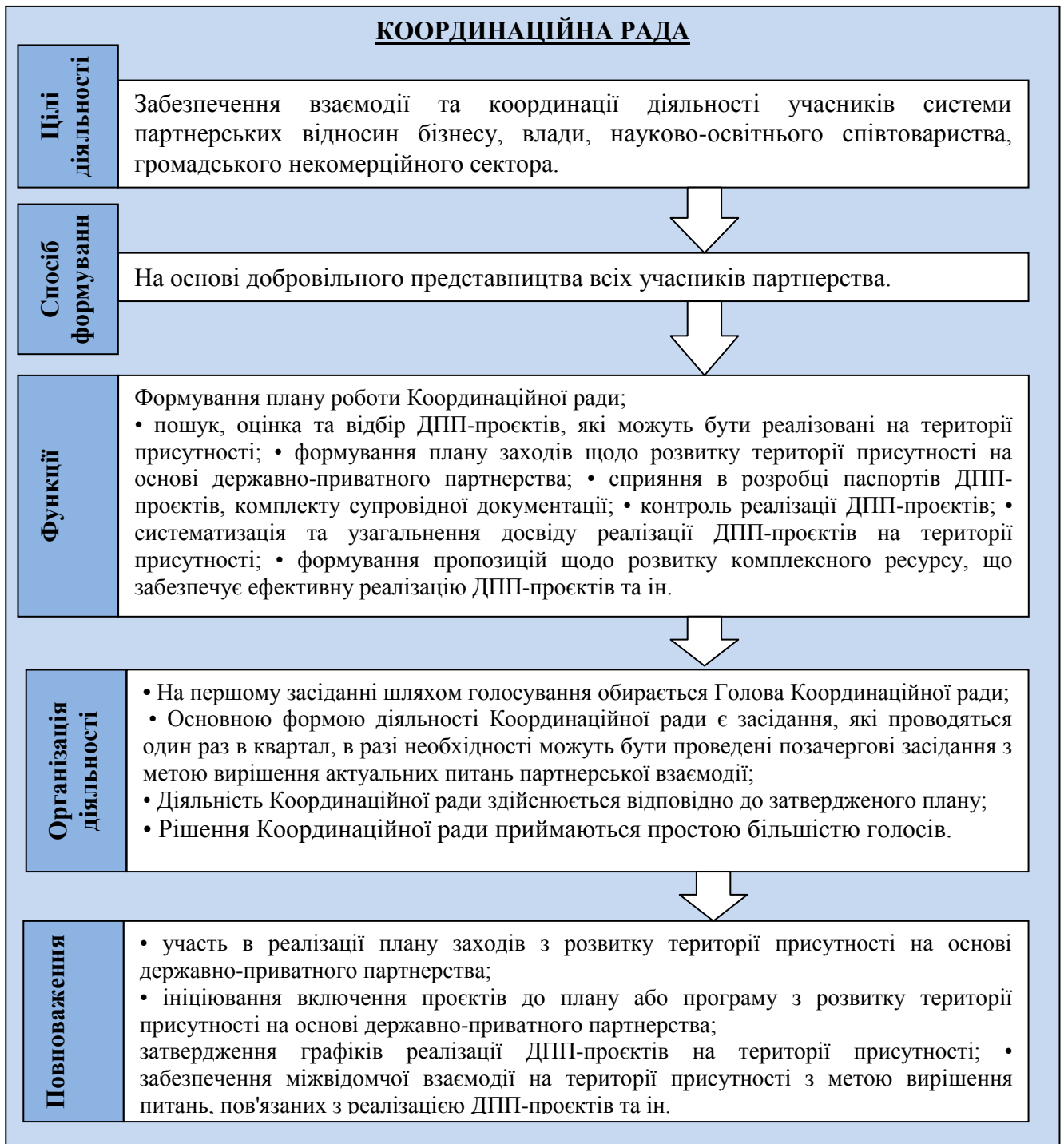

Рис.9. Основні характеристики Координаційної ради МТК як суб'єкта впровадження ДЦП

Джерело: складено автором

Зазначена координаційна рада (КР-МТК) від імені установчих суб'єктів МТК є визначальною організаційно-структурною компонентою інституційного рівня МТК (фрагмент організаційної структури КР-МТК подано на рис.10).

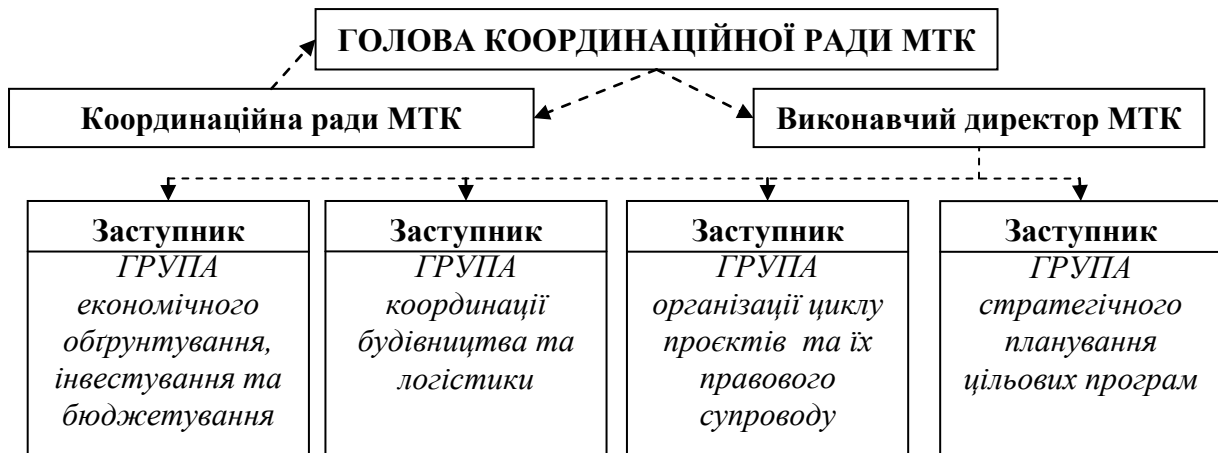

Рис.10. Організаційна структура КР-МТК

Джерело: складено автором

Від імені інституційних агентів (в т.ч. представників державних та муніципальних органів) КР-МТК визначає:

- загальну стратегію діяльності МТК як агрегованої структури та мультипроектної операційно-виробничої системи;
- загальну топологію та деталізований зміст організаційної структури управління МТК, включаючи штатний розпис, економічний та функціонально-організаційний регламент діяльності;
- зміст господарського портфеля МТК, що передбачає опис ДПП-проектів, що сполучені в єдину цільову програму інвестування, для якої започатковується і функціонує МТК;
- локалізовані по окремим ДПП-проектам бюджети, план-інвестування та графіки освоєння інвестицій;
- сукупний бюджет ДЦП та графік його виконання;
- діяльність, спрямовану на розвиток партнерських відносин між агентами МТК (рис. 11).

Дослідженнями, представленими в даному розділі, обґрунтовано цілісну науково-прикладну технологію організації МТК в певному економіко-індустріально-територіально-соціальному середовищі. Цикл організації МТК запропоновано реалізовувати через послідовність наступних етапів.

Перший етап - цілепокладання. На даному етапі формується мета механізму, яка полягає в підвищенні ефективності партнерських відносин бізнесу і влади на території присутності на основі планування, організації, контролю та мотивації процесів взаємодії учасників.

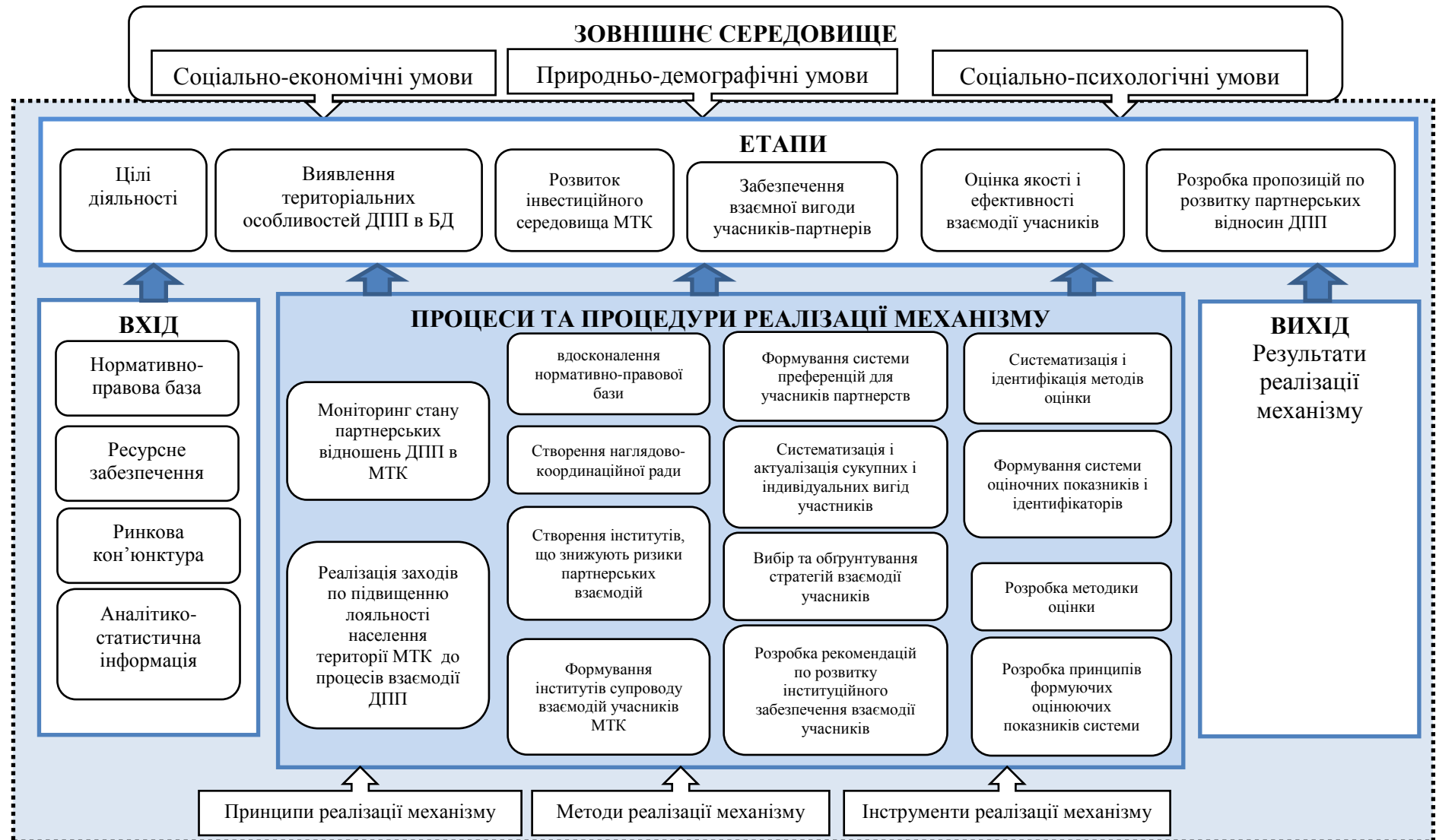

Рис.11. Модель механізму управління розвитком партнерських відносин в МТК

Джерело: складено автором

Другий етап - виявлення територіальних особливостей партнерської взаємодії бізнесу і влади. На даному етапі проводиться моніторинг стану партнерської взаємодії владних і підприємницьких структур з метою виявлення актуальних проблем, їх декомпозиції по виробленню рішень і вибору керуючих впливів.

Третій етап - розвиток інституційного середовища МТК. Даний етап передбачає: вдосконалення нормативно-правового супроводу партнерської взаємодії учасників модернізованої системи; створення територіального органу управління - Координаційної ради з партнерського взаємодії бізнесу і влади на території присутності; створення і розвиток інститутів зниження ризиків інвестиційних процесів на території; формування інститутів супроводу та сприяння розвитку партнерських відносин на території присутності - кластерів, технопарків, спеціальних економічних зон.

Четвертий етап - забезпечення взаємовигідної участі в партнерстві. Моделювання і прогнозування продуктивної участі стейкхолдерів МТК здійснюється у форматі стратегічної гри, з використанням принципу Гермейера (перший гравець, або лідер, маючи інформацію про вибір варіантів дій іншими гравцями, формує варіанти своїх дій в залежності від варіантів дій цих гравців). Таким чином, гравці (суб'єкти МТК) заздалегідь обумовлюють з лідером вибір своїх варіантів.

П'ятий етап - оцінка якості та ефективності взаємодії учасників.

Шостий етап - вироблення пропозицій щодо розвитку партнерських відносин бізнесу і влади. На даному етапі формуються всі групи отриманих результатів реалізації механізму управління розвитком партнерських відносин бізнесу і влади на території присутності, метою якого є створення структури нового типу –МТК – як угруповання для впровадження ДЦП на ґрунті ДПП.

В п'ятому розділі дисертації **«Методико-аналітичні інструменти забезпечення пріоритетів державного інвестування при реалізації цільових програм та проєктів ДПП»** відображено зміст провідних науково-методичних інструментів, розроблених для аналітичного супроводу діяльності МТК при реалізації ДПП-проєктів в складі цільових державних програм – моделі «ДПП-пріоритет-об'єкт» та «МТК-будова».

Обґрунтовано раціональний науково-прикладний підхід діагностування ризиків ДПП-проєктів в складі ДЦП, який передбачає диференційоване оцінювання ризиків зазначених проєктів в складі цільових програм за різними типами (видами) ризиків, в т.ч. технологічного ризику, ризику щодо невідповідності ринкової позиції проєкту; ризику дій контрагентів; ризику деструкції щодо обсягів та термінів надходження грошових потоків; ризику щодо порушень збору легалізації МТК та правової бази його функціонування як агрегованої структури (рис.12). ДПП-проєкти спочатку оцінюються за зазначеними видами ризику (із залученням експертно-евристичних методів, у відповідності з методикою діагностування ризиків, запропонованою міжнародними рейтинговими агентствами); далі – одержується оцінка ризику в цілому по проєкту, і надалі з врахуванням вартісної ємності проєкту в складі бюджету ДЦП - розраховують підсумкову оцінку ризику ДЦП.

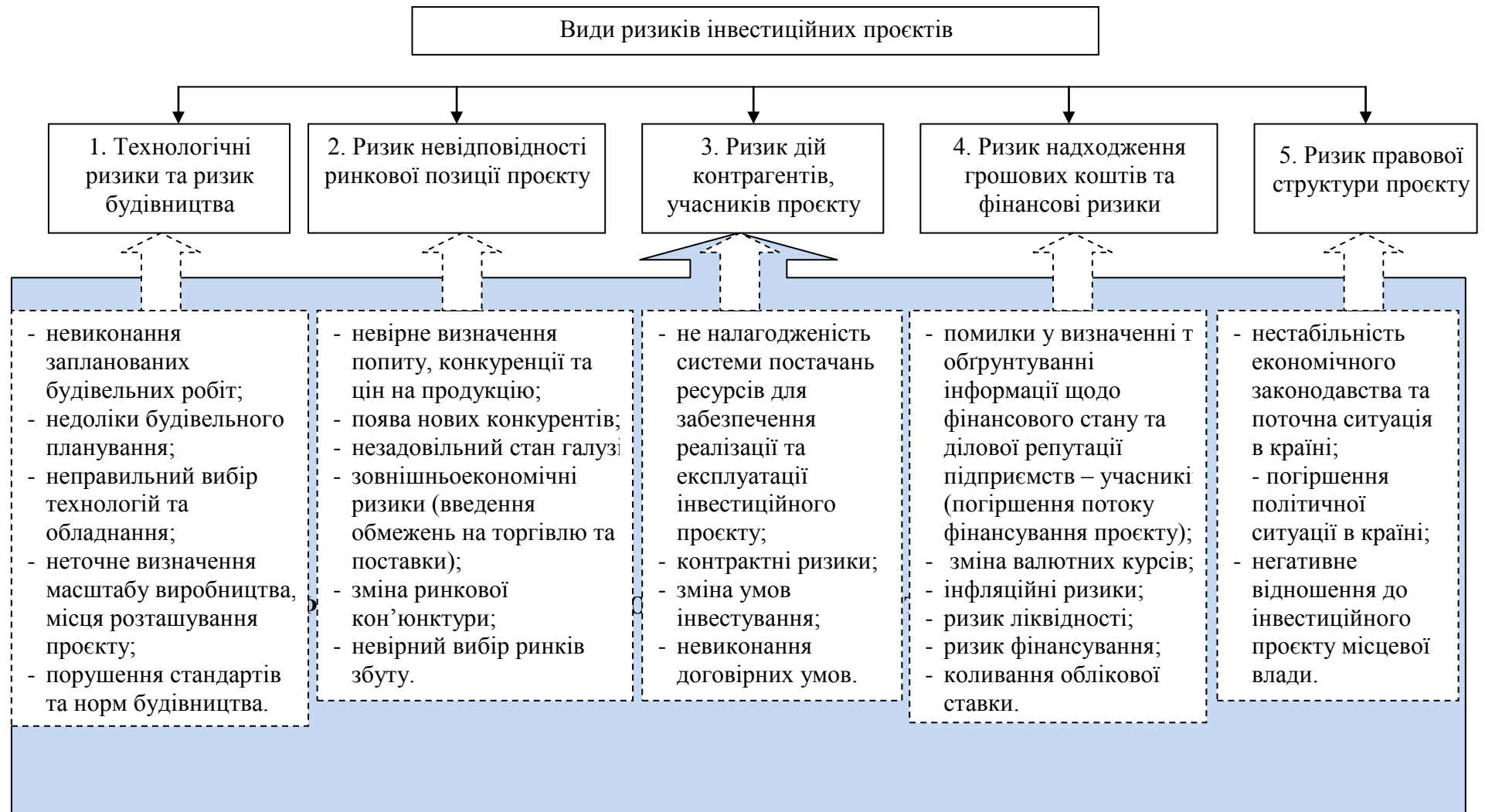

Рис. 12. Види ризиків та факторів, що їх обумовлюють

Джерело: складено автором.

В підсумковій частині дисертаційної роботи відображено науково-прикладне втілення методології економічного обґрунтування та організації МТК-ДЦП у вигляді науково-прикладного комплексу «Прикладні інструменти організації територіального кластеру на ґрунті ДПП», фрагменти застосування якого для потреб підготовки та впровадження цільових програм подано на рис.13-16.

Рис.13. Концепції державних програм

Джерело: складено автором.

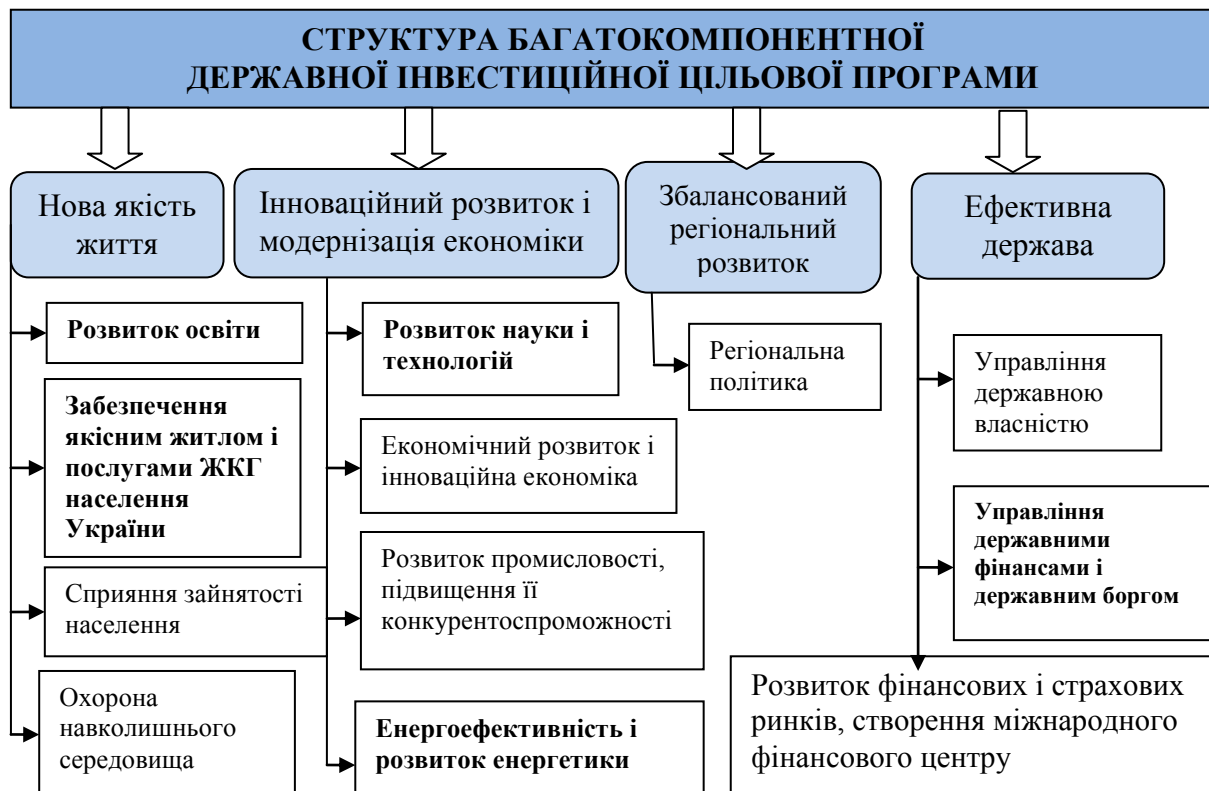

Рис. 14. Основні напрямки державних цільових інвестиційних програм, що підлягають до впровадження територіальним кластером

Примітка: жирним шрифтом виділено галузі прикладного застосування досліджень для потреб МТК-ДЦП.

Джерело: складено автором

Рис.15. Зміст і спрямування ДЦП за мультикомпонентною структурою проєктів та організацій-учасників

Джерело: складено автором

Для адаптації змісту та конструкції моделей адміністрування ДЦП до умов діяльності МТК запропоновано схему розробки інструментального забезпечення методології створення адаптивних кластерів енергоефективності архітектурно-будівельної галузі. Методологія ґрунтується на імітаційному моделюванні різних траєкторій розвитку кластерів різної структури та впровадженні швидких адаптивних алгоритмів зі зворотним зв'язком. Завдяки пристосованості до маневрування агрегованими ресурсами, створений комплекс прикладних програм спроможний розробити раціональні варіанти управління будівництвом на об'єктах, що ініціюються, інвестуються, будуються та вводяться в експлуатацію на засадах ДПП структурою МТК.

Інструментальне забезпечення методології, що призначається для створення адаптивних кластерів енергоефективності архітектурно-будівельної галузі, розробляється на основі імітаційного моделювання та призначається для моделювання змін у внутрішньому середовищі кластерів, які можуть відбутися при трансформації структури. Розробка методології (рис. 16) здійснюється за схемою, що є узагальненням розробок.

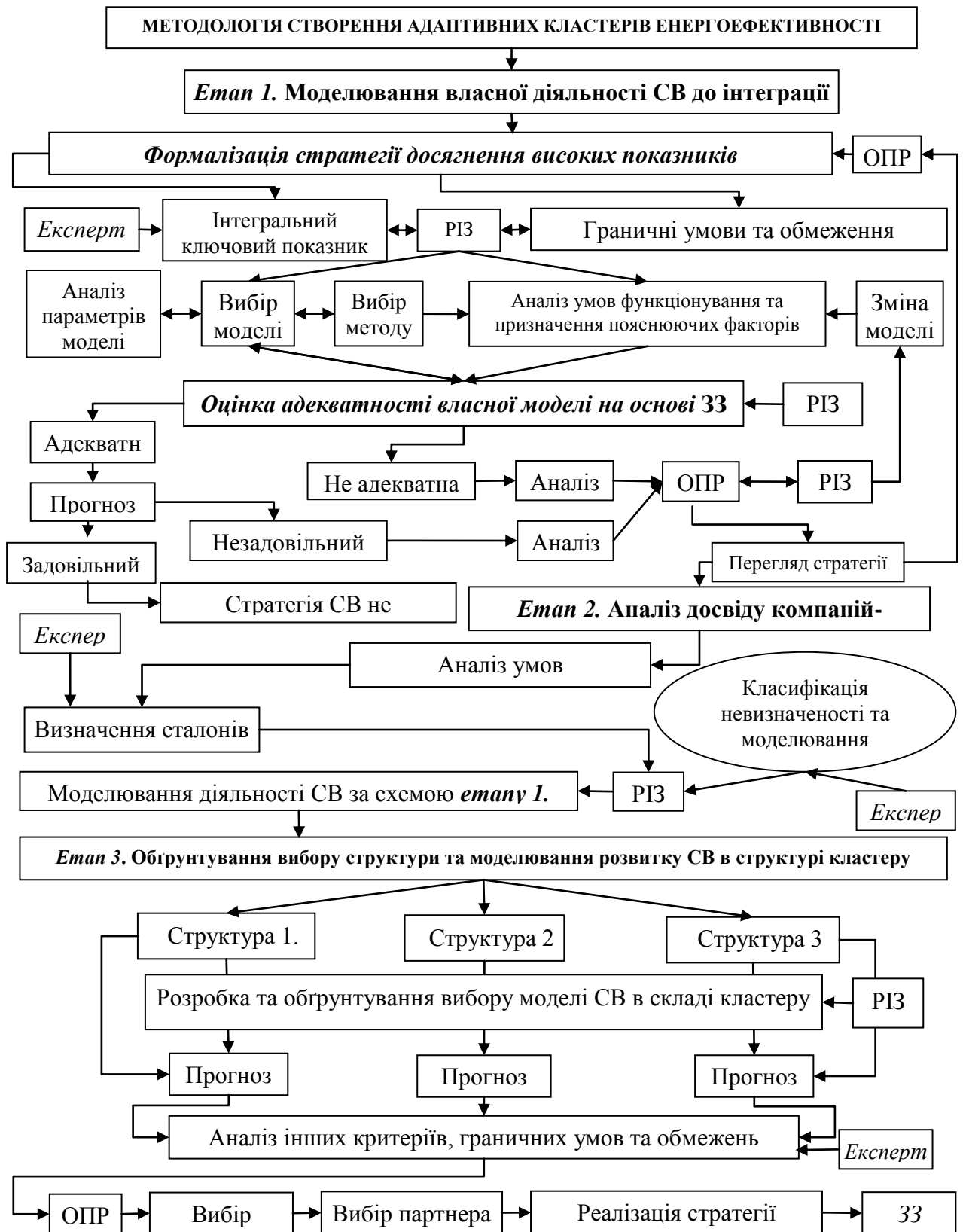

Рис. 16. Схема розробки інструментального забезпечення методології створення адаптивних кластерів енергоефективності архітектурно-будівельної галузі

ОПР – особа, що уповноважена приймати рішення; РІЗ – розробник інструментального забезпечення; СВ – суб'єкт впровадження; ЗЗ – зворотній зв'язок.

Джерело: складено автором

**Застосування програмного комплексу
для оцінювання підсумків ДПП- інвестування**

1	2	3	4	5	6	7	8
Роки реалізації проекту	Квартали, тр	Обсяг державних інвестицій в проекти ДПП	Обсяги інвестування від приватних інвесторів	Обсяги ЧПН, що належать державі за угодою ДПП	Обсяг ЧПН, що належить приватним інвесторам	Акумуляований чистий дохід держави SADst(t)	Акумуляований ЧД прив.інвестора SAD PR(t)
1	2	3	4	5	6	7	8
	1	12,54				-12.54	0
	2		40.81			-12.54	-40.8
	3		59.18			-12.54	-99.9
2	4		32.60			-12.54	-132.6
	5		15.28			-12.54	-144.93
	6			55.35	11.74	-6.30	-133.17
	7			58.58	12.49	-0.44	-120.6
3	8			60.83	12.93	-5.64	-107.72
	9			62.84	13.33	11.93	-94.36
	10			64.92	13.77	18.42	-80.56
	11			67.06	14.22	25.12	-66.31
4	12			69.27	14.69	32.05	-51.59
	13			71.56	15.18	39.21	-36.38
	14			73.92	15.68	46.60	-20.67
	15			76.36	16.20	54.24	-4.444
5	16			78.70	16.69	62.11	12.28
	17			81.30	17.24	69.98	29.01
	18			83.98	17.81	78.11	46.29
	19			86.95	18.40	86.51	64.14
6	20			89.60	19.00	95.19	82.58

Впровадження результатів роботи виявило, що до гальмівних чинників впровадження запропонованої в роботі методології та інструментарію МТК-ДЦП слід віднести: недосконалість програм розвитку кластеризації та державної підтримки; відсутність досконалого законодавства щодо кластеризації економіки; невелика зацікавленість у введенні інновацій в економіку, слабкість у пошуку та збереженні ділового партнерства із зарубіжними колегами; низька інформованість про об'єднання кластерного типу; неналежна економічна мотивація у забезпеченні бізнес-партнерства між учасниками кластерів.

Впровадженням засвідчено, що до сильних сторін запропонованої методології відноситься:

- сприяння процесам суттєвого поліпшення спроможності держави як інвестора та адміністратора процесів продуктивного економічного територіального та галузевого відновлення;

- створення науково-аналітичних та прикладних передумов для концентрації зусиль керівних ланок з управління проектами та цільовими програмами на пошук резервів їх успішного обґрунтування, підготовки, впровадження та експлуатації;

- підвищення можливостей спеціалізації та впровадження інновацій; завдяки введенню нових технологій, передбачених завданнями ДЦП;

- значне підвищення конкурентоспроможності суб'єктам (агентам) територіального кластера, забезпечення зростанню рівня скоординованості дій учасників кластеру за допомогою проведення ефективного маркетингу та втілення організаційно-економічних заходів;
- сприяння формуванню умов раціонального використання наявних ресурсів та залучених інвестицій;
- розвиток діяльності агрегованих фінансово-індустріальних (фінансово-промислових) груп, сприяння діяльності фінансових центрів, фінансова підтримка членів кластеру.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота присвячена вирішенню методологічної та науково-прикладної проблеми започаткування та розвитку міжгалузевого територіального кластеру, як сучасного економічного механізму та продуктивного адміністративно-управлінського формату інвестування і будівництва об'єктів в складі державних інвестиційних цільових програм. Теоретична цінність результатів дисертаційної роботи полягає в істотному розширенні методологічного базису та методичних основ наукової спеціальності «Економіка і управління національним господарством» - шляхом створення нового наукового напрямку, який започатковує і обґрунтовує економічно доцільні умови функціонування синтетичної структури проєктного типу – міжгалузевого територіального кластеру (МТК) – як дієвого механізму реалізації державних інвестиційних цільових програм (ДІЦП). Зазначені МТК, як продуктивні структури адміністрування інтегрованим інвестиційним потенціалом раціонально акумулюють потенціал приватних (в т.ч. іноземних) інвесторів та будівельних організацій на успішну підготовку, прибуткове інвестування та своєчасне втілення будівельних проєктів ініційованих державою на засадах ДПП. Методологічні засади, економіко-аналітичні та організаційно-структурні моделі, разом з програмними продуктами, створюють належні умови для діяльності МТК як центру акумулювання та регулювання інвестиційних ресурсів в процесі підготовки та впровадження ДПП-проєктів у будівництві.

Виконані дослідження дали змогу зробити такі узагальнення, висновки та пропозиції:

1. Аналіз стану вирішення назрілих проблем економічного відтворення через реалізацію державних інвестиційних цільових програм (ДІЦП), обґрунтовано, що в умовах значної капіталоємності зазначених програм та відповідної системності бюджетного фінансування виявив, що продуктивним шляхом поліпшення стану економічних механізмів та пожвавлення інвестиційної діяльності є реалізації комплексних проєктів та цільових інвестиційних програм через адміністративно-управлінський формат міжгалузевого територіального кластеру, з використанням інституційних та економічних механізмів державно-приватного партнерства.

2. На підставі опрацювання змісту категорії «державно-приватне партнерство» (ДПП) як специфічного механізму реалізації державних цільових програм, виявлено раціональним розглядати категорію ДПП як «законодавчо та інституціонально закріплену систему конструктивних взаємовигідних відносин

(організаційних, економічних, правових і соціальних), юридично погоджених інтересів між державою та будівельними підприємствами приватного сектору економіки на умовах об'єднання фінансових, технологічних, організаційно-управлінських, кадрових та інших ресурсів, що забезпечують значний синергетичний і мультиплікативний ефекти функціонування базових інституціональних моделей та комплементарних інститутів в процесі реалізації масштабних інвестиційних проєктів».

3. В контексті стану державної регуляторної політики виявлено переваги залучення МТК як специфічний тип інтеграційних структур за участі держави та як мультиагентну операційну систему реалізації ДЦП з використанням механізмів державно-приватного партнерства.

4. Опрацювання загально-методологічних засад здійснення регуляторної політики держави у форматі ДПП дало підстави для висновку, що потребують вдосконалення як теоретико-методичні основи реалізації цільових програм на основі ДПП, так і конкретні організаційно-структурні механізми управління зазначеними програмами. Наявні на сьогоднішній день в економічній науці та практиці напрацювання щодо реалізації механізмів ДПП та комерційної концесії не відображають міжгалузевої складності змісту цільових програм на засадах ДПП. В якості такого оновленого економічного механізму та практичного шляху реалізації ДПП у економічному механізмі презентована організація принципово нового типу – МТК.

5. Обґрунтовано науково-методологічні та прикладні передумови підготовки та втілення ДЦП через МТК як специфічну агреговану структуру концесійного типу. За змістом діяльності, принципами утворення та емерджентним характером інтеграції агентів (учасників) МТК обґрунтовано як структура проєктного типу, що виникла як результат трансформації організаційно-виробничих структур в інвестиційній сфері, промисловості та будівництві. Зазначена структура діятиме, водночас, як специфічна будівельна організація та інвестиційна компанія концесійного типу.

6. Передумовою започаткування на базі ДПП як структури з підготовки та втілення державних цільових програм є формування сучасних уявлень про сутність потенціалу, агрегованою структурою МТК для реалізації ДПП. В основу регламентації діяльності МТК покладено авторське бачення сутності поняття «потенціал агрегованої структури». Зміст категорії «потенціал агрегованої структури», в сучасній парадигмі механізму державного партнерства, подано автором як діалектичну єдність змістовної (відтворювальної) та результативно-динамічної (процесної) функції розвитку потенціалу підприємства через ознаку інституційної компліментарності та ідентифікацію можливостей об'єднання організаційного базису держави та реальних активів агентів-учасників МТК при реалізації проєктів ДПП в складі комплексної інвестиційної програми. Зазначений потенціал забезпечує утворення зв'язків між просторово взаємодоповнюючими (комплементарними) компонентами ресурсної, структурної та функціональної взаємодії потенціалів учасників ДПП в контексті взаємного сприяння інтеграційному та інституційному реформуванню, що передбачає: орієнтацію на мультиплікативний результат, використання внутрішніх джерел економічного

відновлення та ендогенних факторів зростання конкурентоспроможності будівельних підприємств.

7. При формуванні наукових засад щодо управління територіальним кластером у форматі реалізації ДПП в якості продуктивного формату економічної взаємодії підприємств-учасників МТК та основи формування операційного середовища реалізації мультипроектної комплексної інвестиційної програми обрано модель ВООТ, яка зарекомендувала продуктивними підсумками впровадження ДПП-проектів у вітчизняних реаліях. У відповідності із призначенням МТК її операційну систему стратифіковано як ієрархічну, субфункціональну структуру, в складі 5 рівнів – від рівня інституційних агентів – до рівня «приоб'єктні структури». Відповідно до такої стратифікації, модель «Бізнес-регламентація діяльності МТК» запроваджує адаптовану до потреб МТК бізнес-технологію його діяльності. Зазначена технологія передбачає, що управління агрегованим потенціалом всередині багатоешелонної структури МТК здійснює наглядово-координаційний центр – провідна ланка ОСУ МТК, що відповідає як за забезпечення економічних інтересів держави в ДПП, так і за цільове спрямування агрегованим потенціалу МТК на підготовку та втілення проєктів (інвестиційних цільових програм), із додержанням бюджетно-вартісних та інших проєктних параметрів.

8. Запроваджено нову систему оціночних індикаторів ДЦП, які відповідають організаційно-економічній сутності МТК. При формуванні зазначеної системи використано провідні економічні доміанти, які є основою запровадження ДПП: мінімум державної частки в загальному обсязі капіталовкладень, максимум функціонально-технологічного та соціального ефекту, забезпечення довгострокової прибуткової експлуатації об'єктів та стабільних надходжень до бюджетів всіх рівнів. Ці індикатори сполучено в моделі «ДПП-пріоритет-об'єкт» та далі застосовано для вияву пріоритетів щодо інвестування та будівництва підприємством інфраструктурних і соціальних проєктів на засадах ДПП. Система індикаторів відображає, насамперед, стратегічні вимоги Координаційно-адміністративного центру МТК щодо пріоритетів інвестування: функціонально-технологічну та соціально-маркетингову потреби у продукції та послугах від наступної експлуатації проєкту; поточну та підсумкову доходність проєкту на різних етапах його життєвого циклу для всіх учасників МТК; обсяг та структуру активів проєкту та джерел інвестування (співвідношення часток інституційних агентів МТК); динаміку експертно-оціненої вартості проєкту та її співвідношення з кошторисною вартістю проєкту протягом тривалості угоди ДПП. Модель забезпечує оцінку як економічних переваг проєкту, так і спроможність проєктів, після їх вдалої реалізації, забезпечити очікування провідних учасників МТК. Підсумком використання моделі є одержання для ОПР в МТК достовірної картини рейтингових інвестиційних переваг кожного з об'єктів, що були попередньо відібрані інституційним рівнем МТК для інвестування.

9. Розроблено методико-прикладні рекомендації формування та адміністрування МТК. Успішну реалізацію цільових програм, відібраних МТК для інвестування на засадах ДПП, та продуктивну взаємодію підприємств стейкхолдерів забезпечує аналітико-прикладний комплекс «МТК-будова».

Зазначений комплекс призначено для розробки робочих бюджетів-графіків по окремим роботам ДПП-проектів, що включені до складу цільових програм, у відповідності з загальним бюджетом ДЦП. Як засвідчило впровадження результатів дослідження в практику підготовки інвестування ДЦП, запроваджене комплексом розрахунково-аналітичне підґрунтя належно відображає стратегію та специфіку операційної діяльності МТК, дозволяє виявити найбільші для МТК небезпеки в реалізації цільових програм та завчасно запровадити необхідні організаційні заходи для їх подолання. Презентоване в даній роботі наукове обґрунтування МТК як інвестиційно-будівельних об'єднань нового типу, потреба в створенні та тривалість функціонування яких визначається життєвим циклом реалізації ДЦП та створений формалізований апарат оцінки стану їх конвергентного потенціалу - дозволить мінімізувати ризики державного інвестування, успішно інтегрувати акумульовані приватними інвесторами ресурси на підготовку та реалізацію будівельних проектів та комплексних програм реального інвестування на засадах ДПП на державному та регіональному рівнях, що сприятиме підвищенню ефективності відтворення агрегованого потенціалу будівельних підприємств, зростанню їх конкурентоспроможності.

10. Теоретико-методичні та прикладні результати інтегровано комплексу прикладних програм «Управління агрегованими ресурсами МТК для ДПП-інвестування». Використання зазначеного комплексу з підготовки та адміністрування ДЦП забезпечило реалізацію економічно надійних, передових, апробованих європейською практикою засад управління інвестуванням та введенням в дію соціально значущих інвестиційних цільових програм при формуванні організаційної структури управління БК «Поділля» для науково-практичного обґрунтування державної інвестиційної цільової програми та подальшого управління ДПП Інституту місцевого розвитку. Як засвідчили позитивні підсумки впровадження результатів дослідження, результати роботи слід вважати своєчасною реакцією на потребу модернізації механізмів державно-приватного партнерства при інвестуванні соціально значущих будівельних проектів, інтегрованих в єдину ДЦП. Отже, теоретичні та прикладні результати роботи в сукупності створюють наукове підґрунтя для:

- формування економічно раціональної для держави як ініціатора ДПП програми, операційної технології, аналітичного забезпечення для інвестування масштабних, капіталоемних та соціально значущих інвестиційних будівельних проектів разом із надійною системою контролю за використанням як державних коштів, так і всього агрегованого МТК агрегованого потенціалу;

- оцінки готовності потенціалу, інтегрованою кластером, - на всіх рівнях його адміністративно-управлінської та виробничо-економічної структури - до реалізації МТК через ДПП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Чуприна Ю.А. Інноваційні механізми реалізації державних інвестиційних цільових програм (на ґрунті державно-приватного партнерства): Монографія. - К.: ІПК ДСЗУ, 2018. – 287 с.

2. Чуприна Ю.А, Куліков П.М., Рижаківа Г.М. та ін. Управління підприємством: Засади та окремі функції в сучасних умовах: Кол. монографія / за ред. В.Г. Федоренка. - К.: КНУБА, 2019. – С. 60 – 71. (*Особистий внесок: автору належить розділ 2.3, розроблено основні етапи розробки стратегії розвитку підприємства*)

3. Чуприна Ю.А Куліков П.М., Рижаківа Г.М. та ін. Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємницької діяльності в Україні. кол.монографія / за ред. В.Г. Федоренка. - К.: КНУБА, 2018. – С. 258 – 294. (*Особистий внесок: автору належить розділ -7, запровадження проактивних заходів забезпечення системи економічної безпеки країни*)

Статті у наукових фахових виданнях України та зарубіжних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз:

4. Чуприна Ю.А. Методологія інтеграції потенціалу стейкхолдерів до складу будівельного кластеру. [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні// 2019. - №1 (213) - С. 115-121. [*Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar, CyberLeninka, eLIBRARY.ru, National Library of Ukraine after V.I. Vernadskiy*].

5. Чуприна Ю.А. Залучення прикладних переваг бім-технологій до методики і практики формування життєвого циклу проєктів в складі державних цільових програм, які втілюються будівельним кластером //Економіка та держава. - 2019. - № 2.- С.54-57. [*Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: SIS, Google Scholar*].

6. Чуприна Ю.А. Побудова концепції інтеграції підприємств стейкхолдерів до складу будівельного кластеру. [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні// 2019 . - №1 (212) DOI: [10.521/zenodo.2581190](https://doi.org/10.521/zenodo.2581190) [*Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar, CyberLeninka, eLIBRARY.ru, National Library of Ukraine after V.I. Vernadskiy*].

7. Чуприна Ю.А. Проблеми розвитку будівельних кластерів як механізмів реалізації державних інвестиційних цільових програм [Текст] //Управління розвитком складних систем: зб.наук. пр. – К.: КНУБА, 2018. - №36. – с.120-125 [*Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Ulrichsweb (США), BASE (Німеччина), Google Scholar (Європа – Америка), IC (Польща)*].

8. Chupryna Yu. Development of a methodology for creating adaptive energy efficiency clusters of the architecture and construction industry/ Yu.Chupryna, P. Kulikov, M. Mykytas, S.Terenchuk, Technology audit and production reserves, vol. 6(5(44)), pages 11-16. // Technology audit and production reserves.- 2018. - Вип. №6/5(44). – С. 11-16. [*Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: РИНЦ, EBSCO, Ulrich's Periodicals Directory, OpenAIRE, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), WorldCat, CrossRef, WorldWideScience.org, Scholar Article Journal Index (SAJI), CNKI Scholar, Microsoft Academic Search, Socionet, Zeitschriftendatenbank (ZDB), EconBiz, MIAR, Scilit, EconPapers, IDEAS, ERIH PLUS, Dimensions, Julkaisufoorumi, FSTA*]. (*Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні інституційного базису організації цільових інвестиційних програм через формат спеціалізованого енергетичного кластеру.*)

9. Чуприна Ю. А. Концептуально-онтологічний базис дефініції «будівельний кластер» в контексті механізму утворення та формату планування

функціонування державно-приватного партнерства [Текст] // журнал «Науковий огляд» // 2018. - № 8(51). - С.47-60 [Фахове видання; Міжнародні наукометричні бази: CORE, PИЦ SCIENCE INDEX, Science Index, OpenAir, ResearchBib, Bielefeld Academic Search Engine].

10. Чуприна Ю. А. Раціоналізація механізмів інтеграції будівельних холдингів до складу регіонального кластеру. *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 54–57. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: SIS, Google Scholar].

11. Чуприна Ю. А. Моделювання процесів адаптованого функціонування операційно-продуктової системи будівельного кластеру. [Текст] // *Ефективна економіка*. // 2018.- № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6611> [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus (IC), Google Scholar].

12. Чуприна Ю.А. Імітаційні моделі вибору стратегій взаємодії бізнесу і влади при реалізації програм державно-приватного партнерства. [Текст] / Ю.А.Чуприна // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць.: КНУБА . - 2018– Вип. 38.- С. 14-21. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar].

13. Чуприна Ю.А. Оцінка ризиків державних цільових програм у процесі державно-приватного партнерства // Будівельне виробництво. - 2018.. - № 65/2. - С. 33-42 [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar].

14. Чуприна Ю.А. Цільові пріоритети та формалізовані індикатори ідентифікації стратегічного розвитку стейкхолдерів будівництва. [Текст] / Ю.А.Чуприна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. - №11(198). - С. 104-111. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar, CyberLeninka, eLIBRARY.ru, National Library of Ukraine after V.I. Vernadskiy].

15. Чуприна Ю.А. Інтеграція підходів до управління змінами в діяльності підприємства. ризиків будівельного підприємства. [Текст] / Ю.А.Чуприна // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: 2017. -Вип.35, 3ч. Ч.1. – С. 185-192. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar].

16. Чуприна Ю.А. Раціоналізація методико-прикладних підходів до бюджетування підприємств стейкхолдерів будівельних проєктів. [Текст] / Ю.А.Чуприна // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: 2015. - Вип. 33. Ч.2. –С. 180-198. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar].

17. Чуприна Ю.А. Систематизація теоретико-методичних підходів щодо інтегрованого оцінювання якості кадрового потенціалу підприємств-стейкхолдерів. [Текст] / Ю.А.Чуприна, О.П. Омеляненко, М.М. Зінченко // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: 2015. – Вип. 34. Ч.2. – С.162-171. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Google Scholar]. (Особистий внесок: автору належить опис методико-прикладних інновацій в оцінці кадрового потенціалу підприємств-учасників територіального кластеру)

18. Чуприна Ю.А. Організація системи енергоменеджменту для житлового сектору на основі міжнародного стандарту якості // Управління розвитком складних систем: 2014. — №19. – С.128-134. [Фахове видання; міжнародні

наукометричні бази: *Ulrichsweb* (США), *BASE* (Німеччина), *Index Copernicus* (Польща)]. (Особистий внесок полягає в обґрунтуванні необхідності перегляду стратегії організації ДПП-проектів будівництва у відповідності з євростандартами)

19. Чуприна Ю.А. Проектування інформаційної системи розрахунку енергоефективних будівель // [Текст] / Ю.А. Чуприна, Х.М. Чуприна / Управління розвитком складних систем: 2014. - №20. – С.153-157. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Ulrichsweb* (США), *BASE* (Німеччина), *Index Copernicus* (Польща)]. (Особистий внесок полягає в обґрунтуванні необхідності перегляду стратегії організації ДПП-проектів будівництва у відповідності з євростандартами)

20. Чуприна Ю.А. Впровадження прикладного програмного комплексу „Адаптація організації будівництва до євростандартів” у практику будівництва // Г.В.Лагутін, В.О. Поколенко, Ю.А. Чуприна // Управління розвитком складних систем: 2013. - №16. – С.184-191. [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Ulrichsweb* (США), *BASE* (Німеччина), *Index Copernicus* (Польща)]. (Особистий внесок полягає в обґрунтуванні необхідності перегляду стратегії організації ДПП-проектів будівництва у відповідності з євростандартами)

21. Чуприна Ю.А. Дослідження структури розвитку міжгалузевого територіального кластеру для реалізації державних інвестиційних цільових програм [Текст] / Ю.А. Чуприна // Актуальні проблеми економіки. – 2019. - №4(214). – С.43-51 [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost, EconLit, ABI/Inform by ProQuest, ERIH PLUS]

22. Чуприна Ю.А. Концептуальний підхід до формування політики розвитку будівництва з застосуванням BIM-технологій // *East European Science Journal*. - 2018. - №10 (38), Vol 4. - С.63-69. [міжнародні наукометричні бази: *eLIBRARY.RU*, *Index Copernicus* (IC), *ResearchBib*, *International Scientific Indexing* (ISI), *Slideshare*, *Cosmos*].

23. Chupryna Yu. Informational and analytical supply of ppp projects implemented by regional construction class / *Innovative Solutions In Modern Science* № 6(25), 2018 [міжнародні наукометричні бази: DOI, CORE, РИНЦ, SIS, Google Scholar, Science Index, OpenAir, ResearchBib, BASE, WorldCat].

24. Chupryna Yu. The Organization of Biosphere Compatibility Construction: Justification of the Predictors of Building Development and the Implementation Prospects. [Текст] / Tatyana Ishchenko, Vadym Pokolenko // *International Journal of Engineering & Technology*, Vol 7, No 3.2 (2018): Special Issue 2. [міжнародні наукометричні бази: SCOPUS, ProQuest (USA), Directory of Open Access Journals (DOAJ) (Sweden), Southwest-German Union Catalogue (SWB) (Germany), German National Serials Database (ZDB) (Germany), Social Science Research Center Berlin (WZB) (Germany), JournalTOCs (UK), WorldCat, CAS (USA), Bielefeld Academic Search Engine (BASE) (Germany), Ulrich's Periodicals Directory (USA), Universe Digital Library (UDL) (Malaysia), getCITED (USA), Computer Science Directory (USA), EZB - Elektronische Zeitschriftenbibliothek (Electronic Journals Library) (Germany), Issuu (USA), Academia.edu (USA), NewJour (USA), Academic Keys (USA), Science Central, Google Scholar, Serials Solutions (USA), PKP Open Archives Harvester (Canada), Research GATE (USA, EU), Directory of Research Journal Indexing (DRJI) (India), JadounScience, Open J-Gate]. (Особистий внесок: автор розробив інноваційний регламент підготовки цільових програм, які реалізуються у форматі еко-будівельного кластеру)

25. Chupryna Yu. The identification of alternatives and changes in scenarios for the development of regional build clusters //Dmytro Ryzhakov, Oksana Malykhina, Vadym Pokolenko// International Journal of Engineering & Technology, Vol 7, No 4.8 (2018): Special Issue 8. *[міжнародні наукометричні бази: SCOPUS, ProQuest (USA), Directory of Open Access Journals (DOAJ) (Sweden), Southwest-German Union Catalogue (SWB) (Germany), German National Serials Database (ZDB) (Germany), Social Science Research Center Berlin (WZB) (Germany), JournalTOCs (UK), WorldCat, CAS (USA), Bielefeld Academic Search Engine (BASE) (Germany), Ulrich's Periodicals Directory (USA), Universe Digital Library (UDL) (Malaysia), getCITED (USA), Computer Science Directory (USA), EZB - Elektronische Zeitschriftenbibliothek (Electronic Journals Library) (Germany), Issuu (USA), Academia.edu (USA), NewJour (USA), Academic Keys (USA), Science Central, Google Scholar, Serials Solutions (USA), PKP Open Archives Harvester (Canada), Research GATE (USA, EU), Directory of Research Journal Indexing (DRJI) (India), JadounScience, Open J-Gate]. (Особистий внесок: автору належить інновації у застосуванні методології та аналітичного інструментарію сценарно-стохастичного та об'єктно-цільового підходів до економіко управлінського моделювання ДПП проєктів в складі цільових програм)*

26. Chupryna Y. Method of importing data from a building information model (BIM) //Chupryna Kh.M Horbach M.V//International Journal of Innovative Research in Computer and Communication Engineering Vol. 1, Issue 10, 2013- P 75-81. *[міжнародні наукометричні бази: Elsevier SSRN, CiteSeerX, PubMed, Google Scholar, ScienceOpen, BASE, ArXiv u OCLC]. (Особистий внесок: автору належать інновації щодо прикладного застосування BIM-технологій для структурування на ґрунті ДПП стратегічних та оперативних завдань життєвого циклу комплексних цільових програм)*

Публікації у збірниках матеріалів наукових і науково-практичних конференцій:

1. Чуприна Ю.А. Методологічні підходи до диференціації та оцінки ризиків при виборі моделі реалізації державних цільових програм з використанням механізму будівельного кластеру// Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні питання світової науки - 2019» (м.Пшемисль, 07-15 лютого 2019 року). – Пшемисль: Наука і освіта, 2019. - Випуск 3, С. 78-80.

2. Чуприна Ю.А. Модернізація алгоритму менеджменту стратегій державних інвестиційних цільових програм [Текст] /Ю.А.Чуприна, Г.М. Рижакова, В.О Поколенко та ін.// Програма та тези доп. VI міжнар. наук.-техн. конф. «Ефективні технології в будівництві» (4-8 березня 2019 року, м. Київ). – К.: Видавництво Ліра-К, 2019. – С. 129-131.

3. Chupryna Yu. Features of building a construction cluster in the format of public-private partnership // Материалы XV Международной научно-практической конференции «Modern scientific potential –2019», (Sheffield, February 28 - March 7, 2019.) Economic science.: Sheffield 2019. - P. 50-52.

4. Chupryna Y. Conceptual approach to the formation of partnership relation in the implementation of construction projects on the basis of the mechanism of public-private partnership Матеріали 14 міжнародної науково-практичної конференції «Наука і інновації 2018», (м.Пшемисль 07-15 жовтня 2018 року.) Пшемисль: Наука і освіта, 2018. – С. 9-11.

5. Chupryna Y. Modern trends formation public-private partnerships as basis of social-economic development of enterprises //Матеріали XIV міжнародна научна практична конференція «Освіта та наука на 21 століття - 2018». (м. Софія, 15-22 жовтня 2018) Софія, 2018. - С. 3-5.

6. Чуприна Ю.А. Бюджетно-податковий контроль будівельних контрактів в рамках державно-приватного партнерства. //програма та тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. «Будівельне право: проблеми теорії і практики» (08 грудня 2018 року, м. Київ). – К.:КНУБА, 2018. - С.251-255.

7. Chupryna Yu. Методологічні та прикладні інновації щодо обґрунтування державних інвестиційних цільових програм на ґрунті ДПП // Conference program and proceedings international scientific-practical conference of young scientists. «Build master class» (Kyiv, 28.11-30.12.2018). К.:КНУБА, 2018. - P.452-453.

8. Чуприна Ю.А. Методологія і практика розвитку адаптивного управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства у форматі венчурного інвестування.[Текст] / Ю.А. Чуприна // Програма та тези доп. III міжнар. наук.-техн. конф. «Ефективні технології в будівництві» (28-29 березня 2018 року, м. Київ). – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – С. 132-133.

9. Chupryna Yu. A Sistem-methodological bases of forming strategy of construction enterprise in the context of resource-image processing and behavior approaches.[Текст] / Yu. Chupryna // Conference program and proceedings international scientific-practical conference of young scientists. Build master class. (Kyiv, Ukraine 28.11.2017-01.12.2017). – К.:КНУБА, 2017. - P.323.

10. Чуприна Ю.А. Оптимізація розподілу інвестиційних ресурсів: проблеми та перспективи оновлення процедур.[Текст] / Ю.А.Чуприна, М.В. Горбач, Д.О.Приходько.//Збірник тез доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. «Інноваційний розвиток підприємств у процесі формування економіки інтелектуального капіталу» (3-4 листопада 2017 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2016. – С. 61-63

11. Чуприна Ю.А. Сучасний методологічний базис комплексної таксономії ризиків девелоперських інвестиційно-будівельних проєктів. [Текст] / Ю.А. Чуприна, М.В. Горбач, Д.О. Приходько // Програма та тези доп. III міжнар. наук.-практ. конф. «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (15-16 листопада 2017 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2017. – С.130-134. *(Автору належить опис аналітичного підґрунтя оцінювання девелоперських проєктів як складових цільових програм щодо відповідності змісту та стратегії діяльності МТК)*

12. Чуприна Ю.А. Оптимізація розподілу інвестиційних ресурсів: проблеми та перспективи оновлення процедур.[Текст] / Ю.А.Чуприна, М.В. Горбач, Д.О. Приходько //Збірник тез доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. «Інноваційний розвиток підприємств у процесі формування економіки інтелектуального капіталу» (3-4 листопада 2017 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2016. – С. 61-63. *(Особистий внесок: автору належать опис методико-аналітичних процедур раціоналізації бюджету державних цільових програм за компонентами та підприємствами учасниками)*

13. Чуприна Ю.А. Механізм стратегічного інноваційного розвитку будівельних підприємств [Текст] / Ю.А. Чуприна // II Міжнародна науково-

практична конференція «БудМайстерКлас: економіка, організація, менеджмент» (м. Київ, 10-12 квітня 2016 року). – Київ: КНУБА, 2016. – С. 76-77

14. Чуприна Ю.А. Управління інноваційним розвитком будівельних підприємств.[Текст] / Ю.А.Чуприна, Г.М. Рижаківа, В.О. Поколенко // Програма та тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (09-11 листопада 2016 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2016. – С.114-117. *(Особистий внесок: автору належить виклад інноваційного змісту взаємодії будівельних підприємств з іншими суб'єктами територіального кластеру як середовища впровадження державних цільових програм)*

15. Чуприна Ю.А. Порівняльний аналіз технологій підвищення теплоізоляції індивідуальних житлових будинків.[Текст] / Ю.А. Чуприна // Програма та тези доп. I між нар. наук.-практ. конф. «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (03-06 листопада 2015 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2015. – С. 85-87.

16. Чуприна Ю.А Системний підхід до управління якістю в будівництві. [Текст] / Ю.А.Чуприна// Програма наукової конференції молодих вчених, аспірантів і студентів (12-14 листопада 2013 року, м. Київ). К.: КНУБА, 2013. - С.37-39.

АНОТАЦІЯ

Чуприна Ю.А. Державне регулювання організацією територіальних кластерів на основі державно-приватного партнерства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством - Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, 2019.

Дисертація присвячено розробці методологічної платформи обґрунтування національних пріоритетів економічного оновлення через державну підтримку цільових програм, що реалізуються як масштабні проєкти через територіальні кластери на ґрунті державно-приватного партнерства (ДПП).

Результати дослідження в сукупності формують загально-методологічні засади та науково-прикладний інструментарій впровадження державних цільових програм (ДЦП) через економіко-управлінський механізм міжгалузевих територіальних кластерів (МТК). Розроблена в роботі модель МТК – в якості альтернативного формату державного регулювання цільовими програмами - забезпечує можливість формування надійного економічного простору та системи адміністрування у періоді реалізації ДЦП та ідентифікування ключових зон вразливості таких систем з позиції стійкості, а саме: балансування інтересів системи адміністрування ДЦП загалом та її елементів, врахування основних напрямків управлінських процесів на підприємстві, орієнтація на кінцевого користувача, процесно-орієнтовне адміністрування, інтегрованість з інформаційними технологіями, раціональне співвідношення економічних та соціальних інструментів управління у системах адміністрування. Єдність загальних і специфічних принципів забезпечує цілісність впливу керівної підсистеми (ДЦП) на керовану (МТК) та є важливою передумовою забезпечення ефективності процесів адміністрування.

Теоретичні та прикладні результати роботи в сукупності створюють наукове підґрунтя для формування економічно раціональної для держави як ініціатора ДПП програми, операційної технології, аналітичного забезпечення для інвестування масштабних, капіталоемних та соціально значущих інвестиційних будівельних проєктів разом із надійною системою контролю за використанням як державних коштів, так і всього агрегованого МТК конвергентного потенціалу.

Ключові слова: державне регулювання, державні цільові програми, міжгалузевий територіальний кластер (МТК), державно-приватне партнерство (ДПП), методологія організації МТК, потенціал МТК.

АННОТАЦИЯ

Чуприна Ю.А. Государственное регулирование организацией территориальных кластеров на основе государственно-частного партнерства. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – Экономика и управление национальным хозяйством. – Киевский национальный университет строительства и архитектуры, Киев, 2019.

Диссертация посвящена разработке методологической платформы обоснования национальных приоритетов экономического обновления через государственную поддержку целевых программ, реализуемых как масштабные проекты через территориальные кластеры на почве государственно-частного партнерства (ГЧП).

Результаты исследования в совокупности формируют обще-методологические основы и научно-прикладной инструментарий внедрения государственных целевых программ (ДЦП) через экономико-управленческий механизм межотраслевых территориальных кластеров (МТК). Разработанная в работе модель МТК - в качестве альтернативного формата государственного регулирования целевыми программами - обеспечивает возможность формирования надежного экономического пространства и системы администрирования в периоде реализации ДЦП и идентификации ключевых зон уязвимости таких систем с позиции устойчивости, а именно: балансирование интересов системы администрирования ДЦП в целом и ее элементов, учета основных направлений управленческих процессов на предприятии, ориентация на конечного пользователя, процессно-ориентированное администрирование, интегрированность с информационными технологиями, рациональное соотношение экономических и социальных инструментов управления в системах администрирования. Единство общих и специфических принципов обеспечивает целостность влияния руководящей подсистемы (ДИЦП) на управляемую (МТК) и является важным условием обеспечения эффективности процессов администрирования.

Теоретические и прикладные результатах работы в совокупности создают научную основу для формирования экономически рациональной для государства как инициатора ГЧП программы, операционной технологии, аналитического обеспечения для инвестирования масштабных, капиталоемких и социально значимых инвестиционных строительных проектов вместе с надежной системой контроля за использованием как государственных средств, так и всего

агрегированного МТК потенціала.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственные целевые программы, межотраслевой территориальный кластер (МТК), государственно-частное партнерство (ГЧП), методология организации МТК, потенциал МТК.

ANNOTATION

Chupryna Iurii State regulation of the organization of territorial clusters on the basis of public-private partnership. - Manuscript.

Dissertation for the degree of a Doctor in Economics in specialty 08.00.03 – Economics and management of the national economy. - Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture, Kyiv, 2019.

The dissertation is devoted to the development of a methodological platform for substantiating national priorities for economic renewal through state support for targeted programs implemented as large-scale projects through territorial clusters based on public-private partnership (PPP).

The results of the study collectively form the general methodological foundations and scientifically applied tools of implementation of state target programs (cerebral palsy) through the economic-management mechanism of inter-sectoral territorial clusters (ITCs). The ITC model developed - as an alternative format of state regulation of targeted programs - provides the opportunity to create a reliable economic space and administration system during the period of cerebral palsy and identify key vulnerability zones of such systems from the standpoint of sustainability, namely: balancing the interests of the cerebral palsy administration system. elements, taking into account the main directions of management processes in the enterprise, end-user orientation, process-oriented administration, integration with information technologies, rational correlation of economic and social management tools in administration systems. The unity of the general and specific principles ensures the integrity of the management subsystem (ICSD) influence on the managed (ITC) and is an important prerequisite for ensuring the effectiveness of the administration processes.

The theoretical and applied results of the work together create the scientific basis for the formation of economically rational for the state as the initiator of the PPP program, operational technology, analytical support for the investment of large-scale, capital-intensive and socially significant investment construction projects, together with a reliable system of control over the use and state total aggregate МТК potential.

Key words: state regulation, state target programs, interbranch territorial cluster (МТК), public-private partnership (PPP), methodology of МТК organization, potential of МТК.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Куліков Петро Мусійович